

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ พุทธศักราช 2556
2. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
3. การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย
4. พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย
5. ทฤษฎีพหุปัญญา
6. ชุดกิจกรรม
7. แผนการจัดประสบการณ์
8. ประสิทธิภาพ
9. ดัชนีประสิทธิผล
10. ความพึงพอใจ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนบ้านโคกสิงห์ พุทธศักราช 2556

โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ (2556 : 8 – 35) กล่าวถึงการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านโคกสิงห์ พุทธศักราช 2556 ไว้ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. เด็กมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติ

ที่ดีต่ออาชีพสุจริต

4. เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหาและคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น
6. เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง
7. เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
8. เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 4 - 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันท่วงที คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 4 - 5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 4 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย
  - 1.1 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
  - 1.2 รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง

- 1.3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับท้ำได้
- 1.4 เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 1.5 ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 1.6 กระดาษกระเจงไม่ชอบอยู่เฉย
2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
  - 2.1 แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
  - 2.2 เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
  - 2.3 ชอบทำทนายผู้ใหญ่
  - 2.4 ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจพัฒนาการด้านสังคม
  - 2.5 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
  - 2.6 เล่นร่วมกับคนอื่นได้
  - 2.7 รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง
  - 2.8 แบ่งของให้คนอื่น
  - 2.9 เก็บของเล่นเข้าที่ไว้
3. พัฒนาการด้านสติปัญญา
  - 3.1 จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
  - 3.2 บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
  - 3.3 พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
  - 3.4 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
  - 3.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
  - 3.6 รู้จักใช้คำถาม ทำไม

เด็กอายุ 5 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย
  - 1.1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
  - 1.2 รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
  - 1.3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับท้ำได้อย่างคล่องแคล่ว
  - 1.4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
  - 1.5 ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
  - 1.6 ใช้ก้านเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

- 1.7 ยึดตัว คล่องแคล่ว
2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
  - 2.1 แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
  - 2.2 ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
  - 2.3 ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง
3. พัฒนาการด้านสังคม
  - 3.1 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
  - 3.2 เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
  - 3.3 พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
  - 3.4 รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
  - 3.5 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
4. พัฒนาการด้านสติปัญญา
  - 4.1 บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่
  - 4.2 บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
  - 4.3 พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
  - 4.4 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้
  - 4.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
  - 4.6 รู้จักใช้คำถาม ทำไมอย่างไร
  - 4.7 นับปากเปล่าได้ถึง 20

สิ่งของได้

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 2 ปีการศึกษา

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน และเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหา

การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสพการณ์สำคัญ

ประสพการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกันด้วย ประสพการณ์สำคัญ มีดังนี้

1.1 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- 1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- 2) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- 3) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- 1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- 2) การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- 3) การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้ เศษ

วัสดุ ฯลฯ

4) การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ

- 1) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย

- 1) การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

1.2.1 คนตรี

- 1) การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี
- 2) การเล่นเครื่องดนตรีง่ายๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี

ฯลฯ

3) การร้องเพลง

1.2.2 สุนทรียภาพ

- 1) การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
- 2) การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว/

เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่างๆ

1.2.3 การเล่น

- 1) การเล่นอิสระ
- 2) การเล่นรายบุคคล
- 3) การเล่นเป็นกลุ่ม
- 4) การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรม จริยธรรม

- 1) การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

1.3.1 การเรียนรู้ทางสังคม

1.3.2 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

1.3.3 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.3.4 การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ

1.3.5 การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเอง

และผู้อื่น

1.3.6 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3.7 การแก้ปัญหาในการเล่น

1.3.8 การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1.4.1 การคิด

- 1) การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- 2) การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่างๆ
- 3) การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับสิ่งของหรือสถานที่
- 4) การรับรู้ และแสดงความรู้สึกลำบากผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน
- 5) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่างๆ

จริง

1.4.2 การใช้ภาษา

- 1) การแสดงความรู้สึกลำบากด้วยคำพูด
- 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราว

เกี่ยวกับตนเอง

- 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
- 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- 5) การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมาย ต่อเด็ก

เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง

6) การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก
อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ

1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- 1) การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่างๆ
- 2) การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม
- 3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/เรียบ ฯลฯ
- 4) การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ

- 5) การคาดคะเนสิ่งต่างๆ
- 6) การตั้งสมมติฐาน
- 7) การทดลองสิ่งต่างๆ
- 8) การสืบค้นข้อมูล
- 9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.4.4 จำนวน

- 1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- 2) การนับสิ่งต่างๆ
- 3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- 4) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

1.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

- 1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
- 2) การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างๆ กัน
- 3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน
- 4) การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่างๆ
- 5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

1.4.6 เวลา

- 1) การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ
- 2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้
- 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ
- 4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

2. สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเอง

ให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก

เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิถีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง คนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก

เด็กควร ได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว

เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

รายละเอียดสาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 4 - 5 ปี ควรเรียนรู้มีดังนี้

สาระที่ควรเรียนรู้ อนุบาล 1

1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก

1.1 ปฐมนิเทศ

1.2 ตัวฉันเอง

- 1.3 ประสาทสัมผัสทั้ง 5
- 1.4 ร่างกายของฉัน
- 1.5 สุขนิสัยที่ดี
- 1.6 หนูทำได้
- 1.7 หนูเป็นเด็กไทย
- 1.8 อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ
- 1.9 พันของหนู
- 1.10 กิจวัตรประจำวันและการป้องกันอุบัติเหตุ
2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก
  - 2.1 ครอบครัว
  - 2.2 บ้าน
  - 2.3 เพื่อน
  - 2.4 โรงเรียน
  - 2.5 ชุมชนของเรา
  - 2.6 บุคคลที่หนูรู้จัก
  - 2.7 บุคคลสำคัญ
  - 2.8 วันสำคัญ
  - 2.9 ไปลอยกระทงกันเถอะ
  - 2.10 สวัสดิ์ปีใหม่
3. ธรรมชาติรอบตัว
  - 3.1 ต้นไม้
  - 3.2 ดอกไม้
  - 3.3 สัตว์น่ารู้
  - 3.4 กลางวัน กลางคืน
  - 3.5 ฤดูร้อน
  - 3.6 ฝนจำ

- 3.7 ฤดูหนาว
- 3.8 ธรรมชาติที่น่ารู้
- 3.9 ปลาแสนสวย
- 3.10 ผีเสื้อน่ารัก
- 4. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
  - 4.1 อาหารคมีประโยชน์
  - 4.2 อาหารไม่มีประโยชน์
  - 4.3 ข้าว
  - 4.4 ขนมไทยแสนอร่อย
  - 4.5 การคมนาคม
  - 4.6 การสื่อสาร
  - 4.7 คณิตศาสตร์แสนสนุก
  - 4.8 วิทยาศาสตร์น่ารู้
  - 4.9 หนูน้อยรักธรรมชาติ
  - 4.10 หนูน้อยฉลาดเลือก

สาระที่ควรเรียนรู้โดยย่อ

1. ปฐมนิเทศ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชื่อของตัวเอง ชื่อเพื่อน และชื่อของครู

การอยู่ร่วมกันในสังคม

2. ตัวฉันเอง

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตัวของเด็กเอง เรียนรู้เกี่ยวกับอายุ ชื่อ ส่วนสูง

น้ำหนัก การเจริญเติบโตของร่างกาย

3. ประสาทสัมผัสทั้ง 5

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอวัยวะรับสัมผัส หูและการเกิดเสียง จมูกมีประโยชน์

การรับสัมผัสและกลิ่นชิมรส

4. ร่างกายของฉัน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของร่างกายหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ การดูแลรักษาร่างกาย การรักษาความสะอาดร่างกายและการดูแลสุขภาพฟัน

5. สุขนิสัยที่ดี

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกายด้วยตนเอง การปฏิบัติตามหลักสุขนิสัยที่ดี การดูแลตนเอง

6. หนูทำได้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการมีมารยาทที่ดี การใช้ห้องน้ำด้วยตนเอง การเก็บของเล่นของใช้ด้วยตนเอง

7. หนูเป็นเด็กไทย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับพยัญชนะภาษาไทย เลขไทย การไหว้แบบไทย การเล่นเกมของไทย สมาชิกประเทศในอาเซียนและขนมไทย

8. อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม ความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนและครู ความต้องการของตนเองและการแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง

9. ฟันของหนู

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับฟัน การดูแลสุขภาพเหงือกและฟัน ประโยชน์ของฟันและโรคที่อาจเกิดขึ้นกับฟัน

10. กิจวัตรประจำวันและการป้องกันอุบัติเหตุ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน การพักผ่อนที่เหมาะสม การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การระวังอุบัติเหตุและการไม่ประมาท

11. ครอบครัว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัว สมาชิกในครอบครัว หน้าที่ของคนในครอบครัว การปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวและกิจกรรมในครอบครัว

12. บ้าน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะของบ้าน ห้องต่างๆภายในบ้าน การรักษา
ความสะอาดบ้าน วัสดุในการสร้างบ้าน และสภาพแวดล้อมรอบบ้าน

13. เพื่อน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อน ความสำคัญของเพื่อน เพื่อนที่น่ารัก การปฏิบัติตน
ต่อเพื่อนและกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อน

14. โรงเรียน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลใน โรงเรียน หน้าที่ใน โรงเรียน กิจกรรมต่างๆ
ในโรงเรียน สถานที่ใน โรงเรียนและข้อปฏิบัติตนใน โรงเรียน

15. ชุมชนของเรา

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนรอบๆ โรงเรียน ลักษณะ บริบทของชุมชน อาชีพ
ของคนในชุมชน สถานที่สำคัญๆในชุมชน

16. บุคคลที่หนูรู้จัก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้าน ในอาเซียน พ่อค้าแม่ค้า หมอกับพยาบาล
คุณครูของหนูและอาชีพต่างๆ

17. บุคคลสำคัญ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับในหลวงพระราชาธิ คุณพ่อคุณแม่ที่น่ารัก การปฏิบัติตน
ต่อพ่อแม่และความประทับใจที่มีต่อพ่อแม่

18. วันสำคัญ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ วันสำคัญของไทยวันเด็กแห่งชาติ
และวันปีใหม่

19. ปลอดภัยระหว่างกันเถอะ

แผนนี้เด็กเรียนรู้ประเพณีที่ดั้งเดิมของไทย ทำกระทงอย่างง่ายๆ และไปร่วม
ประเพณีลอยกระทงเพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทย

20. สวัสดิ์ปีใหม่

แผนนี้ให้เด็กเรียนรู้เทศกาลสำคัญของไทย สิ่งที่คนไทยนิยมทำกันในวันขึ้นปีใหม่

21. ต้นไม้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับต้นไม้ ส่วนประกอบของต้นไม้ การอนุรักษ์ต้นไม้ ประโยชน์ของต้นไม้และการเจริญเติบโตของต้นไม้

22. ดอกไม้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับดอกไม้ ส่วนประกอบของดอกไม้ การปลูกและการดูแลรักษาดอกไม้ และประโยชน์ของดอกไม้

23. สัตว์น้ำ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงแสนรักที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง สัตว์บก สัตว์น้ำ ประโยชน์ของสัตว์การดูแลและเมตตาต่อสัตว์

24. กลางวัน กลางคืน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับกลางวัน กลางคืน กิจกรรมที่ทำในตอนกลางวัน และกลางคืน

25. ฤดูร้อน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพอากาศของฤดูร้อนอากาศฤดูร้อน กิจกรรมคลายร้อนการปฏิบัติในฤดูร้อน

26. ฝนฟ้า

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับฝน การเกิดฝน ปรัชญาการณ์ธรรมชาติ สัตว์ในฤดูฝน การดูแลรักษาร่างกายในฤดูฝน ประโยชน์และโทษของฝน

27. ฤดูหนาว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ สภาพอากาศฤดูหนาว เครื่องแต่งกายในฤดูหนาว พืชผักผลไม้ในฤดูหนาว ประโยชน์และโทษของฤดูหนาว

28. ธรรมชาติน้ำรู้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับน้ำ (ทดลองกาลักน้ำ) ลม (อากาศ) การอนุรักษ์

ธรรมชาติ ประโยชน์จากธรรมชาติดิน หินและทราย

29. ปลาแสนสวย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับปลา ที่อยู่อาศัยของปลา ประโยชน์ของปลา อาหารและ

การเลี้ยงดูปลา

30. ผีเสื้อน่ารัก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับผีเสื้อ วงจรของผีเสื้อ อาหารของผีเสื้อ ลักษณะของผีเสื้อ

สีของผีเสื้อ

31. อาหารดีมีประโยชน์

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารหลัก 5 หมู่ อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

การเลือกรับประทานอาหารและมารยาทในการรับประทานอาหาร

32. อาหารไม่มีประโยชน์

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย จำพวกน้ำอัดลม ขนม

กรุบกรอบ ลูกอมและอาหารหมักดองและโทษของการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อ

ร่างกาย

33. ข้าว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับข้าว การทำนา การปลูกข้าว วิถีชีวิตของชาวนาไทย

การดูแลรักษาข้าว และประโยชน์ของข้าว

34. ขนมไทยแสนอร่อย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของขนมไทย ขนมไทยชนิดต่างๆ การทำขนมไทย

วัสดุ/อุปกรณ์ในการทำขนมไทย

35. การคมนาคม

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการเดินทาง ประเภทของยานพาหนะ ความปลอดภัย

ในการเดินทาง ลักษณะของยานพาหนะ

36. การสื่อสาร

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร ไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสาร การส่งสาร การรับสาร ประโยชน์ของการสื่อสาร การสื่อสารอย่างถูกวิธี

37. คณิตศาสตร์แสนสนุก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับจำนวน ตัวเลข ขนาด รูปเรขาคณิตสองมิติ น้ำหนักและเวลาใน 1 วัน

38. วิทยาศาสตร์น่ารู้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิต การเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต การเคลื่อนที่ของสิ่งมีชีวิต ปัจจัยของสิ่งมีชีวิตที่มีต่อการเจริญเติบโตและการทดลอง

39. หนูน้อยรักษารัชมชาติ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษาความสะอาด และทำให้สิ่งแวดล้อมสวยงาม การช่วยลดภาวะโลกร้อน การลดการใช้พลังงานและทรัพยากร

40. หนูน้อยฉลาดเลือก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการให้เลือกซื้อและเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เลือกปฏิบัติคนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่เลือกปฏิบัติคนเป็นเด็กที่ดีของครู เลือกปฏิบัติคนเป็นเพื่อนที่ดี เลือกที่จะทำความดีต่อผู้อื่น

สาระที่ควรเรียนรู้ อนุบาล 2

1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก

1.1 ปฐมนิเทศ

1.2 ตัวฉันเอง

1.3 ประสาทสัมผัสทั้ง 5

1.4 ร่างกายของเรา

1.5 สุขนิสัยที่ดี

1.6 หนูทำได้

1.7 หนูเป็นเด็กไทย

1.8 อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ

- 1.9 พันของหนู
- 1.10 กิจวัตรประจำวันและการป้องกันอุบัติเหตุ
2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก
  - 2.1 ครอบครัว
  - 2.2 บ้าน
  - 2.3 เพื่อน
  - 2.4 ชุมชนของเรา
  - 2.5 สถานที่ต่าง ๆ
  - 2.6 บุคคลที่หนูรู้จัก
  - 2.7 บุคคลสำคัญ
  - 2.8 วันสำคัญ
  - 2.9 ไปลอยกระทงกันเถอะ
  - 2.10 สวีตตีปีใหม่
3. ธรรมชาติรอบตัว
  - 3.1 ต้นไม้
  - 3.2 ดอกไม้
  - 3.3 สัตว์น้ำรู้
  - 3.4 กลางวัน กลางคืน
  - 3.5 ฤดูร้อน
  - 3.6 ฝนจ้ำ
  - 3.7 ฤดูหนาว
  - 3.8 ธรรมชาติน่ารู้
  - 3.9 ปลาแสนสวย
  - 3.10 ผีเสื้อน่ารัก
4. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
  - 4.1 อาหารคิมิประ โขชน์

4.2 อาหารไม่มีประโยชน์

4.3 ขี้าว

4.4 ขนมหไทยแสนอร่อย

4.5 การกมนาคม

4.6 การสื่อสาร

4.7 คณิตศาสตร์แสนสนุก

4.8 วิทยาศาสตร์น่ารู้

4.9 หนูน้อยฉลาดเลือก

4.10 หนูน้อยรักษัธรรมชาติ

สาระที่ควรเรียนรู้โดยย่อ

1. ปฐมนิเทศ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในโรงเรียน กฎกติกาข้อตกลงร่วมกันที่ปฏิบัติในชั้นเรียน ชื่อคุณครูประจำชั้น ชื่อเพื่อนร่วมชั้น

2. ตัวฉันเอง

แผนนี้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตัวของเด็กเอง เรียนรู้เกี่ยวกับอายุ ชื่อ ส่วนสูง น้ำหนัก การเจริญเติบโตของร่างกาย

3. ประสาทสัมผัสทั้ง 5

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประสาทสัมผัสกับอวัยวะ การรับสัมผัสและสิ่งที่รับรู้จากการสัมผัส การทดสอบประสาทสัมผัส (ทางจมูกและลิ้น) เสียงที่ได้ยิน ความรู้สึกได้จากการรับสัมผัส

4. ร่างกายของเรา

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายของตนเอง หน้าที่ของอวัยวะประโยชน์ของการดูแลร่างกายการรักษาความสะอาดร่างกายและการดูแลสุขภาพอวัยวะ

5. สุขนิสัยที่ดี

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกายขั้นตอนวิธีการอาบน้ำ วิธีการแปรงฟัน วิธีการล้างมือ-ล้างหน้า วิธีการสระผม การดูแลรักษาร่างกาย การปฏิบัติตนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยและการเก็บรักษาของใช้

6. หนูทำได้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง

7. หนูเป็นเด็กไทย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยวัฒนธรรมอันดีงาม ศิลปหัตถกรรมไทย ขนมหไทยและการละเล่นของเด็กไทย

8. อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ อารมณ์และความรู้สึกต่อบุคคลต่าง ๆ สิ่งที่ตนเองชอบความรู้สึกและความต้องการของตน

9. พันธุ์ของหนู

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับพันธุ์ ประเภทของพันธุ์ ประโยชน์ของพันธุ์ การดูแลรักษาพันธุ์

10. กิจวัตรประจำวันและการป้องกันอุบัติเหตุ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันในบ้านและที่โรงเรียน การการป้องกันอุบัติเหตุความไม่ประมาท การป้องกันอุบัติเหตุขณะเดินทางและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ

11. ครอบครัว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับลำดับสมาชิกในครอบครัว หน้าที่ของสมาชิก การปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัว กฎระเบียบของสมาชิกในครอบครัวและกิจกรรมในครอบครัว

12. บ้าน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญของบ้าน ลักษณะของบ้านและวัสดุที่ใช้สร้างบ้าน อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้าน ส่วนประกอบของบ้านกิจกรรมในห้องต่าง ๆ ภายในบ้าน

13. เพื่อน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนในห้อง การอยู่ร่วมกับเพื่อน การปฏิบัติตนกับเพื่อน กิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนๆ

14. ชุมชนของเรา

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนรอบๆ โรงเรียน ลักษณะ บริบทของชุมชน อาชีพของคนในชุมชน สถานที่สำคัญๆ ในชุมชน

15. สถานที่ต่าง ๆ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางศาสนา สถานที่ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ สถานที่สำหรับซื้อขายสินค้าหลัก ๆ สถานที่สำหรับด้านการส่งข่าวสารและสถานที่สำคัญในประเทศสมาชิกอาเซียน

16. บุคคลที่หนูรู้จัก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในการบริการ บุคคลในงานสื่อสาร จิตรกร และวิศวกร บุคคลในงานบันเทิงและความใฝ่ฝัน

17. บุคคลสำคัญ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับในหลวงพระราชนิของเรา พระบรมวงศานุวงศ์ โครงการในพระราชดำริและการแสดงความเคารพ

18. วันสำคัญ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (5 ธันวาคม) วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (12 สิงหาคม) วันปืชมหาราช และวันสำคัญทางศาสนาวันสำคัญตามประเพณีไทย

19. ไปลยกระทงกันเถอะ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีลยกระทง ความสำคัญของวันลยกระทง และการทำกระทง

20. สวตศปีใหม่

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับวันปีใหม่ ความสำคัญของวันปีใหม่ กิจกรรมที่จัดในวันปีใหม่ การทำของขวัญและการแลกของขวัญ

21. ต้นไม้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของต้นไม้ส่วนประกอบและหน้าที่ของต้นไม้ การดูแลรักษาต้นไม้โทษของการตัดต้นไม้/การอนุรักษ์ป่าและประโยชน์ของต้นไม้

22. ดอกไม้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของดอกไม้ดอกไม้แบบต่างๆ การร้อยมาลัยดอกไม้ในอาเซียนและประโยชน์ของดอกไม้

23. สัตว์น้ำ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของสัตว์ ลวดลายของสัตว์ แมลง สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและประโยชน์ของสัตว์ต่างๆ

24. กลางวัน กลางคืน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการเกิดกลางวันและกลางคืน ความแตกต่างของกลางวันและกลางคืนกิจกรรมตอนกลางวันและกลางคืน

25. ฤดูร้อน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพอากาศฤดูร้อนพลังงานแดด พลังงานลม การแต่งกายให้หายร้อนการปฏิบัติตนในหน้าร้อน และโรคระบาดที่เกิดจากหน้าร้อน

26. ฝน

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ วัฏจักรของฝนการทำนาปลูกข้าว ประโยชน์และโทษของฝน

27. ฤดูหนาว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพอากาศในฤดูหนาว การปฏิบัติตนในฤดูหนาว การรักษาตนเมื่อถึงหน้าหนาว ประโยชน์และโทษของฤดูหนาว

28. ธรรมชาติน่ารู้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติที่สวยงาม ทรัพยากรป่าไม้ การรักษาธรรมชาติ ประโยชน์ของธรรมชาติ

29. ปลาแสนสวย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของปลา ชนิดของปลา การเลี้ยงปลา การดูแลรักษาปลา อาหารของปลา และประโยชน์ของปลา

30. ผีเสื้อน่ารัก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับวัฏจักรของผีเสื้อ อาหารและที่อยู่อาศัยของผีเสื้อ สีและลวดลายของผีเสื้อและประโยชน์ของผีเสื้อ

31. อาหารดีมีประโยชน์

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารหลัก 5 หมู่ อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การเลือกรับประทานอาหารและมารยาทในการรับประทานอาหาร

32. อาหารไม่มีประโยชน์

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย จำพวกน้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ ลูกอมและอาหารหมักดองและโทษของการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

33. ข้าว

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับข้าว การทำนา การปลูกข้าว วิถีชีวิตของชาวนาไทย การดูแลรักษาข้าว และประโยชน์ของข้าว

34. ขนมไทยแสนอร่อย

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของขนมไทย ขนมไทยชนิดต่างๆ การทำขนมไทย วัสดุ/อุปกรณ์ในการทำขนมไทย

35. การคมนาคม

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสัญญาณไฟจราจร ประเภทของการคมนาคม รถไฟและรถไฟฟ้า ยานพาหนะกับจำนวนผู้โดยสาร การปฏิบัติตนในระหว่างการเดินทางและมารยาทในการเดินทาง

36. การสื่อสาร

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน วิธีการสื่อสาร เครื่องมือสื่อสารและการปฏิบัติตนและมารยาทในการสื่อสาร

37. คณิตศาสตร์แสนสนุก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับจำนวนและตัวเลข รูปเรขาคณิตสามมิติสร้างสรรค์
ค่าของเงินและวันต่างๆ ภายในสัปดาห์

38. วิทยาศาสตร์น่ารู้

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับพลังงานความร้อน คุณค่าจากพลังงานแสงแม่เหล็ก
มหัศจรรย์แรงและการเคลื่อนที่และการทดลองต่างๆ

39. หนูน้อยฉลาดเลือก

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้อ เลือกใช้สิ่งของหรืออาหารต่างๆ

40. หนูน้อยรักษ์ธรรมชาติ

แผนนี้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การรักษ์โลก รักธรรมชาติ ดูแล
ความสะอาดรอบบริเวณอาคารเรียน การเก็บขยะและการทิ้งขยะถูกที่
การกำหนดเวลาเรียน

ตาราง 2.1 ตารางกำหนดเวลาเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1-2

ภาคเรียนที่	เวลาเรียน(วัน)	หมายเหตุ
1	100	
2	100	
รวม	200	

ตาราง 2.2 ตารางกำหนดเวลาและกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรม	เวลาเรียน (นาที/วัน)
1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	20
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์	15
3. กิจกรรมสร้างสรรค์	30
4. กิจกรรมเสรี	30
5. กิจกรรมกลางแจ้ง	45
6. กิจกรรมเกมการศึกษา	20
7. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน	
- ตรวจสอบสุขภาพไปห้องน้ำ	10
- ล้างมือ ล้างเท้า	10
- รับประทานอาหาร	50
- นอนพักผ่อน	120
- เก็บที่นอน ล้างหน้า แปรงฟัน	10
รวม	6 ชั่วโมง / วัน

ตาราง 2.3 ตารางกิจกรรมประจำวัน

เวลา (น.)	กิจกรรม
08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.50	กิจกรรมหน้าเสาธง
08.50 – 09.00	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 09.35	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
09.40 – 10.40	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.40 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.30	รับประทานอาหารกลางวัน/แปรงฟัน
12.30 – 14.30	นอนพักผ่อน
14.30 – 14.40	คืนนอน เก็บที่นอน ล้างหน้า คัดนม
14.40 – 15.00	กิจกรรมเกมการศึกษา เตรียมตัวกลับบ้าน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้าน โคกสิงห์ พุทธศักราช 2556 เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา จุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อมาสร้างแผนการจัดประสบการณ์ประกอบชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ครั้งนี้ ในครั้งนี้

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3 – 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและควรยึดหยุ่นให้มีสาระที่ควรเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสาระที่ควรเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญและทำกิจกรรมในแต่ละหัวเรื่องแล้วเด็กควรจะเกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะในหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 50)

ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

มีผู้กล่าวถึงความหมายของการจัดประสบการณ์ พอสรุปได้ดังนี้

กฤษยา ดันดิผลาชีวะ (2542 : 17) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี การศึกษาอนุบาลเป็นการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ความคิด สติปัญญา สังคมและอารมณ์

เขวพา เคชะคุปต์ (2542 : 14) กล่าวว่าการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่ง บลูม (Bloom) กล่าวว่า ร้อยละ 50 ของสติปัญญา มนุษย์จะเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต อีก 30 เปอร์เซ็นต์จะพัฒนาขึ้นในช่วงต่อไป

วนาท รักสกุลไทย และนฤมล นิยมหอม (2549 : 10 - 17) ได้สรุปความหมายของการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการไว้ว่าเป็นการจัดประสบการณ์ที่นำความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะ และประสบการณ์สำคัญทั้งหมดที่ผู้เรียนจะได้รับในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มาเชื่อมโยงผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็น การขจัดความซ้ำซ้อน ความไม่สัมพันธ์ และความไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับปฐมวัยศึกษา ซึ่งเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม

สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์หมายถึงการจัดกิจกรรมต่างๆผ่านสื่อวัสดุ/อุปกรณ์และ สภาพแวดล้อมให้เด็กเรียนรู้และปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้าน ร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาตามศักยภาพและความสามารถของเด็ก

หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ได้มีผู้กล่าวถึงหลักการจัด ประสบการณ์ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 23) ได้กล่าวถึง หลักการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงตัวเด็กแต่ละคนซึ่งมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรให้มีกิจกรรมหลาย ประเภทให้เหมาะสมกับวัย ตรงตามความสามารถและความต้องการของเด็ก และจัดให้มีทั้ง กิจกรรมที่让孩子ได้ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ควรเปิด โอกาส ให้เด็กได้ริเริ่มกิจกรรม ด้วยตนเองกิจกรรมที่จัดมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรม ที่เคลื่อนไหวและสงบ ที่เด็กริเริ่ม และครูริเริ่ม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัยมี การยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็กควรเน้นสื่อของจริงได้มีโอกาสสังเกต สสำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเองมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่ การจัด ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่าน การเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

เขาวพา เศษะคุปต์ (2542 : 15) ได้กล่าวถึง แนวในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยในทศวรรษหน้าไว้ดังนี้

1. มีการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการสอน โดยไม่มีการแยกเป็นรายวิชาโดยเน้น การพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้านเป็นสำคัญ โดยเน้นการเล่นเป็นหัวใจของการเรียนรู้
2. มีการพัฒนานำเอานวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัด กิจกรรมและเลือกประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก

3. มีการจัดกิจกรรมการเล่นแบบต่างๆ บรรจุไว้ในกิจกรรมประจำวันเพราะ “การเล่น” เป็นหัวใจของการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ซึ่งนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและการสร้างสิ่งต่างๆ อีกด้วย
4. กิจกรรมที่จัดควรเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การทำอาหาร ไปทัศนศึกษา เป็นต้น
5. ให้เด็กเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และตั้งเป้าหมาย ฝึกสร้างให้คิด กล้าคิด กล้าทำ การคิดริเริ่มและพัฒนาการเป็นตัวของตัวเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 51) ได้กล่าวว่าถึงหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยว่าควรคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญสนองความต้องการความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
4. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
5. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

เรณู หันทิพย์ (2550 : 8) ได้กล่าวว่าหลักการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับวัยความสามารถความต้องการและความสนใจของเด็ก
2. การจัดประสบการณ์ต้องคัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเด็ก
3. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจอุปกรณ์ในการจัดควรเป็นอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น ไม่จำเป็นต้องซื้อทั้งหมดอาจนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงทำเป็นอุปกรณ์ต่างๆ ได้
4. การจัดประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นต้องคำนึงถึงหลักการจัดประสบการณ์เป็นสำคัญ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงตัวเด็กและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นหลัก โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ควรเลือกประสบการณ์ที่เด็กสนใจและสอดคล้องกับพัฒนาการเพราะเด็กแต่ละคนมีศักยภาพในการเรียนรู้แตกต่างกัน

แนวทางการจัดประสบการณ์

มีผู้กล่าวถึงแนวทางการจัดประสบการณ์ พอสรุปได้ดังนี้

เยาวยา เดชะคุปต์ (2540 : 15) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในทศวรรษหน้าไว้ดังนี้

1. มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบหน่วยการสอน โดยไม่มีการแยกเป็นรายวิชา โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้านเป็นสำคัญ โดยเน้นการเล่นเป็นหัวใจของการเรียนรู้
2. มีการพิจารณานำเอานวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและเลือกประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก
3. มีการจัดกิจกรรมการเล่นแบบต่างๆ บรรจุไว้ในกิจกรรมประจำวันเพราะ “การเล่น” เป็นหัวใจของการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ซึ่งนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและการสร้างสิ่งต่างๆ อีกด้วย
4. กิจกรรมที่จัดควรเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การทำอาหาร ไปทัศนศึกษา เป็นต้น
5. ให้เด็กเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและตั้งเป้าหมายฝึกสร้างให้คิดกล้าคิด กล้าทำการคิดริเริ่มและพัฒนาการเป็นของตัวเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 52) ได้ให้แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุพัฒนาการและระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการคือบูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิดวางแผนตัดสินใจลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆกัน
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอนการเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

10. จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคลนำข้อมูลที่ได้อาไรตรงและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยใน ชั้นเรียน

สรุปได้ว่า แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยจะต้องจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา บูรณาการผ่านการเล่น โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย กล่าวถึง หลักการจัดกิจกรรม แนวทางในการจัด กิจกรรม จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

หลักการจัดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 23 – 24) ได้อธิบายถึงหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อน ประถมศึกษาไว้ดังนี้ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กเพื่อกระตุ้น ให้เกิดการพัฒนาดังตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับ ก่อนประถมศึกษาจึงควรยึดหลักการดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญเด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึง ควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัยตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ

2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุลคือให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัยมีความยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็กเช่นวัย 3 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกตสำรวจค้นคว้าทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเองมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 53) ได้อธิบายถึงหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ไว้ดังนี้

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวันและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

2. กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4. กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มและกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนักเพื่อเด็กจะไม่เหนื่อยเกินไป

สรุปได้ว่า หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นต้องคำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักสำคัญและต้องจัดให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละวัย โดยการให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

แนวทางในการจัดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ (2541 : 9 - 10) ได้อธิบายไว้ว่าเพื่อให้การจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายนั้น ได้มีการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. จัดกิจกรรมโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางสนองความต้องการความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่นเพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดกิจกรรมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกตสำรวจเล่นค้นคว้าทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง
7. จัดกิจกรรมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของและกับบุคคลอื่นๆ
8. จัดกิจกรรมให้มีความสมดุลทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่มกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
9. จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
10. จัดกิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่นและเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รักธรรมชาติและรักท้องถิ่น
13. จัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนลงมือปฏิบัติและบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
14. จัดกิจกรรมโดยมีการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
15. จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรจัดกิจกรรมในรูปแบบของการบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กและยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 44 – 45) ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบของการบูรณาการผ่านการเล่นเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันจึงต้องให้ความสำคัญครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและความคล่องแคล่วในการใช้วัยะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี
2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตาจึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินน้ำมัน เป็นต้น
3. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัวอาจจัดกิจกรรม โดยใช้ศิลปะ เป็นสื่อใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำเล่นทราย
4. การพัฒนาการคิดเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิด ทดลอง ศึกษานอกสถานที่หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลายฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและ เป็นกลุ่ม
5. การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกเล่น หรือทำกิจกรรมอย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของตนเอง จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ เล่นตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน
6. การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันมีนิสัยรักการทำงานรู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละวันนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กได้เกิดการพัฒนาโดยองค์รวมทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ลักษณะของการจัดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 24 - 45) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญ 9 ประการตามหลักสูตรและควรให้ยึดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือที่ครูมีส่วนริเริ่มกำหนดให้เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญและทำกิจกรรมในแต่ละหัวข้อเนื้อหาแล้วเด็กควรจะเกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะไว้ในหลักสูตร หลักสูตรได้นำเสนอลักษณะของการจัดกิจกรรมไว้ 6 กิจกรรม ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติวิทยา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้ เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้โดยเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็กทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มหนึ่งกิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อยการประดิษฐ์หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ฯลฯ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3 - 5 กิจกรรมให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1 - 2 กิจกรรมตามความสนใจ

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย อย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียง ตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อ ส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาการใช้ ส่วนต่างๆของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 3.1 ช้า ได้แก่ การคืบคลาน
- 3.2 เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
- 3.3 นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้
- 3.4 ชิงชัง ได้แก่ การกระต๊อบเท้าตังๆ ตีกลองตังๆ
- 3.5 ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การตบมือหัวเราะ
- 3.6 เศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้าท่าทาง

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลมเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนา ทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึก ให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนาอภิปราย สาธิตทดลอง เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อ ออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถ ของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

- 5.1 การเล่นเครื่องเล่นสนาม
- 5.2 การเล่นทราย
- 5.3 การเล่นน้ำ
- 5.4 การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง
- 5.5 การเล่นในมุมช่างไม้
- 5.6 การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา
- 5.7 การเล่นเกมการละเล่น

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกตคิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิรูปรางจำนวนประเภทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่/ระยะเกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอดโต ภาพตัดต่อต่อตามแบบ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 48 - 58) ได้อธิบายว่าการจัดการกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชนที่สำคัญ ผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน จึงขอเสนอแนะสัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน ดังนี้

การพัฒนา	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	4 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	5 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
1. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหารสุขอนามัยและ การนอนพักผ่อน)	3	2 ½	2 ¼
2. การเล่นเกมเสรี	1	1	1
3. การคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	1	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม (การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น)	½	¾	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	¾	¾	¾
6. กิจกรรมที่มีการวางแผนโดยผู้สอน	¾	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7	7

ตาราง 2.4 ตารางกิจกรรมประจำวัน
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2547)

ต่อไปนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่างๆซึ่งผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ได้หรือนำแนวคิดกรมต่างๆ มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานศึกษา

1. กิจกรรมเสรี /การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็กทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรี นอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้วอาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ การจัดกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุมอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น

- 1.1 จัดกิจกรรมเสรีโดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุมเล่นในช่วงเวลาเดียวกันอย่างอิสระ
- 1.2 จัดกิจกรรมเสรีโดยเน้นให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย 1 - 2 อย่างหรือตามข้อตกลงในแต่ละวัน
- 1.3 จัดกิจกรรมเสรีโดยการจัดมุมศิลปะหรือศูนย์ศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของมุมเล่นหรือศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

1. ขณะเด็กเล่นผู้สอนต้องคอยสังเกตความสนใจในการเล่นของเด็กหากพบว่ามุมใดเด็กส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะเล่นแล้วควรสับเปลี่ยนจัดสื่อมุมเล่นใหม่ เช่น มุมบ้านอาจดัดแปลงหรือเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนเป็นมุมร้านค้า มุมเสริมสวย มุมหมอ ฯลฯ
2. หากมุมใดมีจำนวนเด็กในมุมมากเกินไปผู้สอนควรให้เด็กมีโอกาสคิดแก้ปัญหาหรือผู้สอนชักชวนให้แก้ปัญหาในการเลือกเล่นมุมใหม่
3. การเลือกเล่นมุมการเล่นมุมเดียวเป็นระยะเวลาานอาจทำให้เด็กขาดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านอื่นผู้สอนควรชักชวนให้เด็กเลือกมุมอื่นๆ ด้วย
4. สื่อเครื่องเล่นในแต่ละมุมควรมีการสับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเป็นระยะเพื่อไม่ให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย เช่น เก็บหนังสือนิทานบางเล่มที่เด็กหมดความสนใจและนำหนังสือนิทานใหม่มาวางแทน ฯลฯ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อยการประดิษฐ์หรือวิธีการอื่น ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับ พัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ฯลฯ การจัดกิจกรรม สร้างสรรค์ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3 – 5 กิจกรรมให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ควรพยายามหาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อนเป็นอันดับแรก
2. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบพร้อมทั้งสาธิต ให้ดูจนเข้าใจ เช่น การใช้พู่กันหรือกาว จะต้องปาดพู่กันหรือกาวนั้นกับขอบภาชนะที่ใส่ เพื่อไม่ให้กาวหรือสีไหลเลอะเทอะ
3. ให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกันในกลุ่มย่อยเพื่อฝึก ให้เด็กรู้จักการวางแผนและการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น
4. แสดงความสนใจในงานของเด็กทุกคนไม่ควรมองผลงานเด็กด้วยความขบขัน และควรนำผลงานของเด็กทุกคนหมุนเวียนจัดแสดงที่ป้ายนิเทศ
5. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวตลอดเวลาควรกระตุ้นเร้าและ จูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้างเพราะกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละประเภทพัฒนาเด็กแต่ละด้าน แตกต่างกันและเมื่อเด็กทำตามคำแนะนำได้ควรให้แรงเสริมทุกครั้ง
6. เก็บผลงานชิ้นที่แสดงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลสังเกต พัฒนาการของเด็ก

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของ ร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจองซึ่งจังหวะและดนตรี ที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการ เคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ใน ระหว่างพัฒนาการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

3.1 ช้า ได้แก่ การคืบคลาน

3.2 เร็ว ได้แก่ การวิ่ง

- 3.3 นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
- 3.4 ขึงขัง ได้แก่ การกระต๊อบเท้าต่างๆ ตีกลองต่างๆ
- 3.5 ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การคอบมือหัวเราะ
- 3.6 เศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้าท่าทาง ฯลฯ

ทิศทางการเคลื่อนไหว

- 1. เคลื่อนไหวไปข้างหน้าและข้างหลัง
- 2. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและข้างขวา
- 3. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
- 4. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

- 1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็กมี 2

ประเภท

- 1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ คอบมือ ผงกศีรษะ ขยับตา ชันเข่า เคาะเท้า
เคลื่อนไหวมือและแขนมือและนิ้วมือเท้าและปลายเท้า
- 1.2 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควมม้า

ก้าวกระโดด

- 2. การเลียนแบบมี 4 ประเภท
  - 2.1 เลียนแบบท่าทางสัตว์
  - 2.2 เลียนแบบท่าทางคน
  - 2.3 เลียนแบบเครื่องดนตรีกลไกและเครื่องเล่น
  - 2.4 เลียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ
- 3. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน ฯลฯ
- 4. การทำท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การทำท่าทางกายบริหารตามจังหวะและทำนองเพลงหรือคำคล้องจอง
- 5. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เด็กคิดสร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเองอาจขึ้นนำด้วยการป้อนคำถามเคลื่อนไหว โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ห่วงหอย แแถบผ้าริบบิ้น ลูกทราย ฯลฯ
- 6. การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยายเรื่องราว ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราวหรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า

7. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือทำท่าทางตาม สัญญาหรือคำสั่งตามที่ได้ตกลงไว้ก่อนเริ่มกิจกรรม

8. การฝึกทำท่าทางเป็นผู้นำผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือทำท่าทางจาก ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเองแล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเริ่มกิจกรรมจากการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระและมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เช่น ให้เด็กได้กระจายอยู่ภายในห้องหรือบริเวณที่ฝึกและให้เคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเด็ก

2. ควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระและเป็นไปตามความนึกคิดของเด็กเองผู้สอนไม่ควรชี้แนะ

3. ควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีเคลื่อนไหวทั้งที่ต้องเคลื่อนที่และไม่ต้องเคลื่อนที่เป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่มตามลำดับและกลุ่มไม่ควรเกิน 5-6 คน

4. ควรใช้สิ่งของที่อยู่กับใกล้ตัวเด็กเสวยวัสดุต่างๆ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ เศษผ้า ท่อนไม้ เข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหวและให้จังหวะ

5. ควรกำหนดจังหวะสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่างๆหรือเปลี่ยนท่าหรือหยุดให้เด็กทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง

6. ควรสร้างบรรยากาศอย่างอิสระช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เพลิดเพลิน และรู้สึกสบายและสนุกสนาน

7. ควรจัดให้มีเกมการเล่นบ้างนานๆ ครั้งเพื่อช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น

8. กรณีเด็กไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมผู้สอนไม่ควรใช้วิธีบังคับควรให้เวลาและโน้มน้าวให้เด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

9. หลังจากเด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายแล้วควรให้เด็กพักอ่อนโดยอาจให้นอนเล่นบนพื้นห้อง นั่งพักหรือเล่นสมมติเป็นตุ๊กตา อาจเปิดเพลงจังหวะช้าๆ เบาๆ ที่สร้างความรู้สึกให้เด็กอยากพักอ่อน

10. การจัดกิจกรรมควรจัดตามกำหนดตารางกิจวัตรประจำวันและควรจัดให้เป็นที่น่าสนใจเกิดความสนุกสนาน

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลมเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิด

ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาเอกสารที่ เชิญวิทยากร มาให้ความรู้ ฯลฯ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

1. การสนทนาอภิปรายเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูดการฟังรู้จัก แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพสถานการณ์จำลอง ฯลฯ
2. การเล่านิทานเป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิด คุณธรรมจริยธรรมวิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้นในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทานหุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง
3. การสาธิตเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอน ของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอนเพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ
4. การทดลอง/ปฏิบัติการเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพราะได้ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเองได้สังเกตการเปลี่ยนแปลงฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ ง่ายๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ
5. การศึกษานอกสถานที่เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีก รูปแบบหนึ่งด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆ รอบสถานศึกษาหรือสถานที่นอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก
6. การเล่นบทบาทสมมติเป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อ เรื่องนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อเร้าความสนใจและก่อให้เกิด ความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกายและ อุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ
7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจองเป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อ ความสนุกสนานเพลิดเพลินและเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะเกมที่นำมาเล่น ไม่ควรเน้น การแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาส ค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด
2. ผู้สอนควรยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายของเด็กและให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิด

3. อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แทนผู้สอน เช่น พ่อแม่ ตำรวจ หมอ ฯลฯ จะช่วยให้เด็กสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น

4. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมหรือหลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้วผู้สอนควรใช้คำถามปลายเปิดที่ชวนให้เด็กคิดไม่ควรใช้คำถามที่มีคำตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือมีคำตอบให้เด็กเลือกและผู้สอนควรใจเย็นให้เวลาเด็กคิดคำตอบ

5. ช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและความเหมาะสมของกิจกรรมนั้นๆ เช่น กิจกรรมการเรียนนอกสถานที่การประกอบอาหารการปลูกพืชอาจใช้เวลานานกว่าที่กำหนดไว้

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลักกิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

1. การเล่นเครื่องเล่นสนาม เครื่องเล่นสนาม หมายถึง เครื่องเล่นที่เด็กอาจปีนป่าย หมุน โยก ซึ่งทำออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น

- 1.1 เครื่องเล่นสำหรับปีนป่ายหรือค้ำยสำหรับปีนเล่น
- 1.2 เครื่องเล่นสำหรับโยกหรือไกว เช่น ม้าไม้ ชิงช้า ม้านั่ง โยกไม้กระดก ฯลฯ
- 1.3 เครื่องเล่นสำหรับหมุน เช่น ม้าหมุน พวงมาลัยรถสำหรับหมุนเล่น
- 1.4 ราวโหนขนาดเด็กสำหรับเด็ก
- 1.5 ดันไม้สำหรับเดินทรงตัวหรือไม้กระดานแผ่นเดียว
- 1.6 เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถสามล้อ รถลากจูง ฯลฯ

2. การเล่นทรายทรายเป็นสิ่งที่เด็กๆ ชอบเล่นทั้งทรายแห้งทรายเปียกนำมาก่อเป็นรูปต่างๆ ได้และสามารถนำวัสดุอื่นมาประกอบการเล่นตกแต่งได้ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ เปลือกหอยพิมพ์ขนมที่ตัดทราย ฯลฯ ปกติบ่อทรายจะอยู่กลางแจ้งโดยอาจจัดให้อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้หรือสร้างหลังคาทำขอบกันเพื่อมิให้ทรายกระจัดกระจายบาง โอกาสอาจพรมน้ำให้ชื้น เพื่อเด็กจะได้ก่อเล่น นอกจากนี้ ควรมีวิธีการปิดกันมิให้สัตว์เลื้อยลงไปทำความสกปรกในบ่อทรายได้

3. การเล่นน้ำเด็กทั่วไปชอบเล่นน้ำมากการเล่นน้ำนอกจากสร้างความพอใจและคลายความเครียดให้เด็กแล้วยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น เรียนรู้ทักษะการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบปริมาณ ฯลฯ อุปกรณ์ที่ใส่น้ำอาจเป็นถังที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคงความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดีและควรมีผ้าพลาสติกกันเลื้อยผ้าเปียกให้เด็กใช้คลุมระหว่างเล่น

4. การเล่นเกมในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลองเป็นบ้านจำลองสำหรับเด็กเล่น จำลองแบบจากบ้านจริงๆ อาจทำด้วยเศษวัสดุประเภทผ้าใบ กระสอบป่านของจริงที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หม้อ เต่า ชาม อ่าง เตา ริด เครื่องครัว ตุ๊กตา สมมติเป็นบุคคลในครอบครัวเสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้ว สำหรับผลัดเปลี่ยนมีการตกแต่งบริเวณใกล้เคียงให้เหมือนบ้านจริงๆ บางครั้งอาจจัดเป็นร้านขายของ สถานที่ทำการต่างๆ เพื่อให้เด็กเล่นเกมตามจินตนาการของเด็กเอง

5. การเล่นเกมในมุมช่างไม้เด็กต้องการการออกกำลังในการเกาะตอกกิจกรรมการเล่น ในมุมช่าง ไม้จะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรงช่วยฝึกการใช้มือและการประสานสัมพันธ์ ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังฝึกให้รักงานและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

6. การเล่นเกมที่อุปกรณ์กีฬาเป็นการนำอุปกรณ์กีฬามาให้เด็กเล่นอย่างอิสระหรือใช้ ประกอบเกมการเล่นที่ให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด ไม่ควรเน้นการแข่งขันเพื่อมุ่งหวังแพ้ – ชนะ อุปกรณ์กีฬาที่นิยมนำมาให้เด็กเล่น เช่น ลูกบอล ห่วงยาง ดุจทราย ฯลฯ

7. การเล่นเกมการละเล่นกิจกรรมการเล่นเกมที่จัดให้เด็กเล่น เช่น เกม การละเล่นของไทย เกมการละเล่นของท้องถิ่น เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แมง โพงพาง ฯลฯ การละเล่นเหล่านี้ต้องใช้บริเวณที่กว้างการเล่นอาจเล่นเป็นกลุ่มเล็ก/กลุ่มใหญ่ก็ได้ก่อนเล่นผู้สอน อธิบายกติกาและสาธิตให้เด็กเข้าใจ ไม่ควรนำเกมการละเล่นที่มีกติกายุ่งยากและเน้นการแข่งขันแพ้ ชนะมาจัดกิจกรรมให้กับเด็กวัยนี้เพราะเด็กจะเกิดความเครียดและสร้างความรู้สึกล้มใจที่ไม่ดีต่อตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. หมั่นตรวจตราเครื่องเล่นสนามและอุปกรณ์ประกอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย
2. ให้โอกาสเด็กเลือกเล่นกลางแจ้งอย่างอิสระทุกวันอย่างน้อยวันละ 30 นาที
3. ขณะเด็กเล่นกลางแจ้งผู้สอนต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อระมัดระวัง ความปลอดภัยในการเล่นหากพบว่าเด็กแสดงอาการเหนื่อยอ่อนถ้าควรให้เด็กหยุดพัก
4. ไม่ควรนำกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กระดับประถมศึกษามาใช้สอนกับเด็ก ระดับปฐมวัยเพราะยังไม่เหมาะสมกับวัย
5. หลังจากเลิกกิจกรรมกลางแจ้งควรให้เด็กได้พักผ่อนหรือนั่งพักไม่ควรให้เด็ก รับประทานอาหารกลางวันหรือดื่มนมทันที เพราะอาจทำให้เด็กอาเจียนเกิดอาการจุกแน่นได้
6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถ เล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกตคิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอด

เกี่ยวกับสีรูปร่างจำนวนประเภทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ระยะเกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี เช่น เกมจับคู่แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โคมิโน ลอตโต ภาพคัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

1. การสอนเกมการศึกษาในระยะแรกควรเริ่มสอน โดยใช้ของจริง เช่น การจับคู่ กระป๋องแป้งที่เหมือนกันหรือการเรียงลำดับกระป๋องแป้งตามลำดับสูง – ต่ำ
2. การเล่นเกมในแต่ละวันอาจจัดให้เล่นทั้งเกมชุดใหม่และเกมชุดเก่า
3. ผู้สอนอาจให้เด็กหมุนเวียนเข้ามาเล่นเกมกับผู้สอนทีละกลุ่มหรือสอนทั้งชั้นตามความเหมาะสม
4. ผู้สอนอาจให้เด็กที่เล่นได้แล้วมาช่วยแนะนำกติกาการเล่นในบางโอกาสได้
5. การเล่นเกมการศึกษานอกจากใช้เวลาในช่วงกิจกรรมเกมการศึกษาตามตารางกิจกรรมประจำวันแล้วอาจให้เด็กเลือกเล่นอิสระในช่วงเวลากิจกรรมเสรีได้
6. การเก็บเกมที่เล่นแล้วอาจเก็บใส่กล่องเล็กๆ หรือใส่ถุงพลาสติกหรือใส่ซองรัดแยกแต่ละเกมแล้วจัดใส่กล่องใหญ่รวมไว้เป็นชุด

สรุปได้ว่า ลักษณะของการจัดกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมประจำวันเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรม 6 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง และ กิจกรรมเกมการศึกษา ซึ่งกิจกรรม 6 กิจกรรมหลัก สามารถนำมาประยุกต์จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้

พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย กล่าวถึง ความหมายของพัฒนาการ ความหมายของพัฒนาการด้านสติปัญญา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของพัฒนาการ

มีผู้กล่าวถึงความหมายของพัฒนาการ พอสรุปได้ดังนี้

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 27) ได้ให้ความหมายของ “พัฒนาการ” ว่าพัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในควมมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญา ด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ ในด้านโครงสร้างการจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกายรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมีลักษณะและทิศทางที่แน่นอน สัมพันธ์กับเวลาทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น

ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผสมผสานก้าวหน้าเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันไป โดยพัฒนาการครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทาง สรีรวิทยา (Physiological Development) ของระบบอวัยวะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (Quantitative Change) ได้แก่ การเพิ่มจำนวนเซลล์ประสาทในสมอง ขนาดของรูปร่างสูงขึ้น การขยายส่วนต่างๆของร่างกายและการเกิด/เปลี่ยนแปลงการพัฒนาการของมนุษย์ (Human Development) เป็นความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่างๆ ดูจากพฤติกรรมและผลงานสิ่งใหม่ๆ ทางด้านคุณภาพ (Qualitative Change) ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดเลข การแก้ปัญหาทักษะการช่วยตนเอง การทรงตัวการเคลื่อนไหว การกระโดด การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ ยิ้มแย้ม ซึ่งพัฒนาการทุกด้านของมนุษย์ถ้าได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการแล้ว พัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปอย่างสมวัยพัฒนาการเด็กปฐมวัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการ ทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจ พัฒนาการทางด้านสังคมและ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 136) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการว่า พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของอวัยวะระบบต่างๆ รวมทั้งตัวบุคคล ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่ม ทักษะใหม่ๆและความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมหรือภาวะใหม่ในบริบทของ ครอบครัวและสังคม

สรุปได้ว่า พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะของบุคคลทั้งโครงสร้างแบบ แผนของร่างกายและพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งจะดำเนินไปอย่างเป็นขั้นๆสอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ - จิตใจ พัฒนาการทางด้านสังคมและ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

ความหมายของพัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญาได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

นิตยา คชภักดี (2543 : 31) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการด้านสติปัญญาไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งรอบตัวและความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับปรากฏการณ์และสิ่งต่างๆซึ่งทำให้บุคคลสามารถปรับตัวสร้างทักษะใหม่เพิ่มขึ้น จากความเข้าใจและทักษะเดิมมาใช้ในการแก้ปัญหาได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองของเด็กที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ การสังเกต การจำแนกและทักษะต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยซึ่งมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ความสามารถในการรับรู้
2. ความสามารถในการจำแนกเปรียบเทียบ
3. ความสามารถในการจัดหมวดหมู่ประเภท
4. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด
5. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์
6. ความสามารถในการหากฎเกณฑ์และหลักการ
7. ความสามารถในการแก้ปัญหา

สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ (2545 : 109) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยสรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กจะอยู่ในระยะความคิดแบบก่อนกฎเกณฑ์คือ เด็กมีความคิดเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่รับรู้และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้แต่ความเข้าใจเหตุผลนั้นยังไม่สมบูรณ์ ลักษณะที่สำคัญของความคิดในเด็กวัยนี้มีความคิดฝันและจินตนาการค่อนข้างมากจะถือตนเองเป็นศูนย์กลางคิดว่าคนอื่นจะคิดแบบเดียวกับตนมีความสนใจใคร่รู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้

สมพร สุทัศน์ (2547 : 9) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (Preschool Child) ดังต่อไปนี้ พัฒนาการทางสติปัญญา เด็กวัยนี้มีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างดี เด็กจะเรียนรู้ศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 3 ขวบ จะรู้จักศัพท์ประมาณ 3,000 คำ และเด็กสามารถใช้คำ วลี และประโยคในการแสดงบทบาทตามแบบอย่างโทรทัศน์ได้ รู้จักใช้ท่าทางประกอบคำพูดเด็ก 4 ขวบช่างซักช่างถามมักจะมีคำถามว่า “ทำไม” “อย่างไร” แต่ก็ไม่สนใจคำตอบและคำอธิบายคำพูดของเด็กวัยนี้สามารถพูดประโยคยาว ๆ ที่ต่อเนื่องกันได้ สามารถเล่านิทานสั้นๆ ให้จบได้และมักจะเอาเรื่องจริงปนกับเรื่องสมมติ สำหรับเด็กวัย 5 ขวบ พัฒนาการทางภาษาสูงมากเด็กสามารถตอบคำถามตรงเป้าหมาย ชัดเจนและสั้น การซักถามน้อยลง แต่จะสนใจเฉพาะเรื่องไป ควรจัดให้เด็กได้มีโอกาสพูดให้เพื่อนฟัง เพื่อนก็ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีด้วย และควรหมุนเวียนกันออกมาพูดทุกคนการจินตนาการและการสร้างเรื่องจะพบมากในเด็กวัยนี้ จึงเป็นโอกาสเหมาะที่ควรจะได้สนับสนุนและส่งเสริมจินตนาการของเด็กให้มากที่สุด แต่เด็กวัยนี้ไม่มีพัฒนาการที่เกี่ยวกับการจัดประเภทของสิ่งของเป็นหมวดหมู่ ไม่มีพัฒนาการในเรื่องความคงตัวในเรื่องขนาดน้ำหนักและปริมาตรทั้งนี้ก็เป็นเพราะเด็กยังไม่มีความเข้าใจ ยังไม่มีเหตุผลและประเมินค่า

สิ่งต่าง ๆ ตามที่เห็นด้วยตาเท่านั้นจะเห็นได้ว่าเด็กก่อนวัยเรียนนี้มีพัฒนาการทางร่างกายที่กำลังเจริญเติบโตภาวะอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และสังคมรอบด้าน เริ่มมีสังคมมีการเรียนรู้สิ่งที่ไม่ควรทำไม่ควรทำคือการเป็นผู้ให้และผู้รับและมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ค้อยู่ในวัยที่อยากรู้ อยากเห็นอยากทำ เรียนรู้เร็วเป็นแนวทางที่ครูผู้สอนควรจะสังเกต และเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กก่อนจะดำเนินการสอนและให้ความรู้ต่าง ๆ กับเด็กก่อนวัยเรียนเหล่านี้

จากพัฒนาการด้านสติปัญญาดังกล่าว สรุปได้ว่า สติปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะคิดวางแผนหาเหตุผลแก้ปัญหาเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพด้วยสำหรับพัฒนาการด้านสติปัญญาหมายถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสมองที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถปรับตัวและเพิ่มทักษะใหม่เพิ่มขึ้นความสามารถในการจำการรู้จักสังเกตจำแนกเปรียบเทียบการให้เหตุผลและการแก้ปัญหา

ทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา

มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา พอสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

ชัชวพันธ์ สุทธิรัตน์ (2552 : 25-26) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ว่าเป็นผู้คิดค้น มีทฤษฎีการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ สรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. พัฒนาทางการสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามวัย ซึ่งแบ่งได้ 4 วัยดังนี้ ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensorimotor Period) มีอายุอยู่ในช่วง 0-2 ปี ขั้นก่อนปฏิบัติการการคิด (Preoperational Period) มีอายุอยู่ในช่วง 2 – 7 ปี 2 ขั้นนี้จะมีการรับรู้และการกระทำ ส่วนขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) มีอายุอยู่ในช่วง 7-11 ปี ขั้นนี้นอกจากเรียนรู้แบบรูปธรรมได้ ยังสามารถเรียนรู้และใช้สัญลักษณ์ได้ด้วย ขั้นสุดท้ายเป็นขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) มีอายุอยู่ในช่วง 11-15 ปี ขั้นนี้คิดเป็นนามธรรม ตั้งสมมติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2. ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่

3. กระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะการซึมซับหรือการดูดซึม (Assimilation) และการปรับและการจัดระบบ (Accommodation) การซึมซับหรือดูดซับ เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป การปรับและการจัดระบบ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสาน กลมกลืน จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์

ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้นในตัวบุคคล

การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จัดทำได้ดังนี้

1. การพัฒนาเด็กควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก และจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเขา ไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัย เพราะจะทำให้เด็กเกิดเจตคติที่ไม่ดีในสิ่งที่เรียน และการจัดประสบการณ์ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัยของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นไป

1.2 เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้อายุจะเท่ากันแต่ระดับพัฒนาการอาจไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงไม่ควรเปรียบเทียบเด็ก ควรให้เด็กมีอิสระที่จะเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของเขาไปตามระดับพัฒนาการของเขา

1.3 ผู้สอนควรสอนสิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่างๆ ได้ดีขึ้น

2. การให้ความสนใจและสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้ได้ทราบลักษณะเฉพาะของเด็ก

3. ในการสอนเด็กเล็กๆ เขาจะรับรู้ส่วนรวม (Whole) ได้ดีกว่าส่วนย่อย (Part) ดังนั้นผู้สอนจึงควรสอนภาพรวมก่อนแล้วจึงแยกสอนทีละส่วน

4. ในการสอนสิ่งใดให้กับเด็ก ควรเริ่มจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่า การทำเช่นนี้จะช่วยเด็กซึมซับและจัดระบบความรู้ได้ดี

5. การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์แล้วมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหลายๆ จะช่วย ให้เด็กซึมซับข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญา และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้ดี

2. ทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของ การ์ดเนอร์ (Gardner)

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 39 - 41) ได้กล่าวว่า การ์ดเนอร์ เป็นนักจิตวิทยา (Psychologist) และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสติปัญญา (Intelligence Expert) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญา (Theory of Multiple Intelligence : MI) โดยใช้หลักการวิวัฒนาการทางชีววิทยา (Biological Evolution) จำแนกความสามารถหรือสติปัญญาของคนเอาไว้ 7 ประเภทและต่อมาเขาเพิ่มอีก 1 ประเภทเรียกว่า สติปัญญาด้านรักธรรมชาติ (Naturalistic) ต่อมาเพิ่มอีก 1 ประเภท คือ สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) รวมทั้งหมด 9 ด้านซึ่ง การ์ดเนอร์เชื่อว่าสมองของมนุษย์ได้แบ่งเป็นส่วนๆ แต่ละส่วนได้กำหนด

ความสามารถที่ค้นหาและแก้ปัญหาที่เรียกว่า “ปัญญา” ซึ่งมีหลายๆ อย่างถือกำเนิดมาจากสมอง เฉพาะส่วนแตกต่างกันซึ่งสติปัญญา 9 ด้าน ได้แก่

2.1 สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาสูง อาทิ นักเล่านิทาน นักพูด (ปาฐกถา) ความสามารถในการใช้ภาษาในการหว่านล้อมการอธิบาย

2.2 สติปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical/Mathematical Intelligence) หมายถึง กลุ่มผู้ที่มีความสามารถสูงในการใช้ตัวเลข อาทิ นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ กลุ่มผู้ให้เหตุผลที่ดี อาทิ นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ที่มีความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม การคิดที่เป็นเหตุผล (Cause - Effect) และการคิดคาดการณ (If-Then) วิธีการในการคิด ได้แก่ การจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุป การคิดคำนวณ การตั้งสมมติฐาน

2.3 สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมองเห็นภาพของทิศทางแผนที่ที่กว้างไกลรวมถึงผู้ที่มีความสามารถมองเห็นความสัมพันธ์มองเห็นแสดงออกเป็นรูปภาพ รูปร่างในการจัดการกับพื้นที่เมื่อที่ใช้เส้นพื้นผิว รูปร่าง

2.4 สติปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily/Kinesthetic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเองแสดงออกทางความคิดความรู้สึกและผู้ที่มีความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์

2.5 สติปัญญาด้านดนตรี (Musical/Rhythmic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรี

2.6 สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกความคิดและเจตนาของผู้อื่นซึ่งนี้รวมถึงความสามารถในการสังเกตน้ำเสียงใบหน้าท่าทางทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.7 สติปัญญาด้านคนหรือการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักตนเองและสามารถประพาดตนได้จากความรู้สึกของตนนี้ความสามารถในการรู้จักตัวตน

5. ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily Kinesthetic Intelligence)

สมองส่วนคอร์เท็กซ์คุมปัญญาด้านนี้ โดยด้านซ้ายคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกขวา ด้านขวาคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายซีกซ้าย ซึ่งจะแสดงออกในด้านการเล่นกีฬา เล่นเกมต่างๆ การแสดง การเต้นรำ เป็นต้น

6. ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) สมองส่วนหน้าเป็นส่วนที่คุมปัญญาด้านนี้ ซึ่งจะแสดงออกโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานกับผู้อื่น การเข้าใจและเคารพผู้อื่น การแก้ปัญหา ความขัดแย้ง และการจัดระเบียบ เป็นต้น ผู้มีปัญญาด้านนี้มักจะชอบช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น

7. ด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ปัญญาด้านนี้มักเกิดร่วมกับสติปัญญาด้านอื่น มีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเซาว์ปัญญา อย่างน้อยมี 2 ด้าน ซึ่งจะแสดงออกด้วยการเข้าใจตนเอง มักเป็นคนที่ชอบคิด ชอบความเงียบสงบ เป็นต้น

8. ด้านความเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) ปัญญาด้านนี้เป็นความสามารถในการสังเกตสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การจำแนกแยกแยะ จัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ รอบตัว คนที่มีความสามารถด้านนี้มักเป็นผู้รักธรรมชาติ ชอบ และสนใจสัตว์ เป็นต้น

การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทำได้ดังนี้

1. ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่หลากหลายที่สามารถส่งเสริมเซาว์ปัญญาหลายๆด้าน
2. ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเซาว์ปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน
3. การสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ผู้สอนควรสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตน ภาควิชาใจในเอกลักษณ์ของตนเอง และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น รวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งนี้เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีเซาว์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน การผสมผสานของความสามารถด้านต่างๆที่มีอยู่ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน หรืออีกนัยหนึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนแตกต่างกัน และความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) นี้ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมได้
4. ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรประเมินหลายๆ ด้าน และในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหา ที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเซาว์ปัญญาด้านนั้นๆ

3. ทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

ซูราจค์ ไคว้ตระกูล (2541 : 213 – 214) ได้กล่าวว่า บรูเนอร์ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาชาวอเมริกันผลงานส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลงานของ เพียเจต์ ซึ่งบรูเนอร์ มีความสนใจเรื่องพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์หรือความรู้เดิม บรูเนอร์เชื่อว่าการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียน ได้ประมวลข้อมูลต่างๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสำรวจสิ่งแวดล้อม บรูเนอร์เชื่อว่าการรับรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่เลือกหรือเลือกรับรู้ขึ้นกับความใส่ใจของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้นๆ การเรียนรู้จะเกิดจากการค้นพบ เนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสภาพแวดล้อมและเกิดการเรียนรู้ โดยการค้นพบขึ้นวิธีการที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้ขึ้นกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งคล้ายคลึงกับพัฒนาการทางเขาวงกตปัญญาของเพียเจต์ ขั้นพัฒนาการที่ บรูเนอร์ เสนอมี 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นสัมผัส (Enactive Mode) เป็นขั้นของการเรียนรู้ได้จากการจับการเห็น ซึ่งเป็นวิธีที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการสัมผัสจับต้องด้วยมือผลัดกันรวมทั้งการที่เด็กใช้ปากกับวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวข้อสำคัญที่สุดก็คือการกระทำของเด็กเอง

ขั้นที่ 2 ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ (Iconic Mode) เมื่อเด็กสามารถที่จะสร้างจินตนาการหรือมโนภาพ (Imagery) ขึ้นในใจได้ก็จะสามารถที่จะรู้จักโลกโดยเด็กวัยนี้จะใช้รูปภาพแทนของจริง โดยไม่จำเป็นจะต้องแตะต้องหรือสัมผัสของจริงนอกจากนี้เด็กจะสามารถรู้จักสิ่งของภาพแม้ว่าจะมีขนาดและสีเปลี่ยน ไปเด็กที่มีอายุประมาณ 5 – 8 ปี จะใช้ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ

ขั้นที่ 3 ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Mode) เป็นขั้นตอนของการคิดที่สามารถถ่ายทอดเป็นภาษาวิธีการนี้ผู้เรียนจะใช้ในการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนมีความรู้ที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมจึงสามารถที่จะสร้างสมมติฐานและพิสูจน์ว่าสมมติฐานถูกหรือผิด ได้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552 : 27-28) ได้กล่าวว่า บรูเนอร์ (Bruner) ได้พัฒนาทฤษฎีของเพียเจต์ โดย บรูเนอร์ เชื่อว่ามนุษย์เลือกจะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การจัด โครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของเด็ก

2.8 สติปัญญาด้านการรักธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติเข้าใจความสำคัญของตนเองกับสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงความสามารถของคนที่จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติเข้าใจถึงพัฒนาการของมนุษย์และการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

2.9 สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการไตร่ตรองคำนึงสร้างความสำเร็จใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์เข้าใจการกำหนดของชีวิตและการรู้เหตุผลของการดำรงชีวิตอยู่ในโลก

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552 : 33-36) กล่าวว่า การ์ดเนอร์ ได้คิดค้นทฤษฎีทฤษฎีปัญญาซึ่งมีทฤษฎีการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

การ์ดเนอร์ เชื่อว่า เซาว์ปัญญาของบุคคลมีอยู่อย่างหลากหลายถึง 8 ประการ หรืออาจมากกว่านี้ ซึ่งแต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างไปจากคนอื่นและมีความสามารถในด้านต่างๆ ไม่เท่ากัน ความสามารถที่ผสมผสานกันออกมา ทำให้บุคคลแต่ละคนมีแบบแผนซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และเซาว์ปัญญาของแต่ละบุคคลจะไม่อยู่คงที่ ที่ระดับที่ตนมีตอนเกิดแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม เซาว์ปัญญาที่การ์ดเนอร์ แบ่งไว้ 8 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านภาษา (Linguistic Intelligence) แสดงออกทางความสามารถในการอ่าน การเขียน การพูดการอภิปราย การสื่อสารกับผู้อื่น การใช้คำศัพท์ การแสดงออกของความคิด การเล่าเรื่อง เป็นต้น
2. ด้านคณิตศาสตร์ หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical Mathematical Intelligence) ผู้มีอัจฉริยภาพด้านนี้มักจะคิด โดยใช้ สัญลักษณ์ มีระบบระเบียบในการคิด ชอบคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่างๆ ให้เห็นชัดเจน ชอบคิดและทำอะไรตามเหตุผล เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ง่าย ชอบและทำคณิตศาสตร์ได้ดี
3. ด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) แสดงออกทางด้านศิลปะ การวาดภาพ การเห็นรายละเอียด การใช้สี การสร้างสรรค์งานต่างๆ มักจะเห็นวิธีแก้ปัญหาใหม่ โนภาพ เป็นต้น ปัญหาด้านนี้ถูกคุมด้วยสมองซีกขวา
4. ด้านดนตรี (Musical Intelligence) แสดงออกทางความสามารถในด้านการร้องเพลง แต่งเพลง ไวต่อการรับรู้เสียงและจังหวะต่างๆ ปัญหาด้านนี้ถูกคุมด้วยสมองซีกขวาเช่นกัน

2. การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

3. การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

4. แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งเป็น 3 ชั้นใหญ่ๆ

5.1 ชั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ชั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี

5.2 ชั้นการเรียนรู้จากการคิด (Iconic Stage) เป็นชั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

5.3 ชั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์ และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นชั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรมได้

6. การเรียนรู้เกิดขึ้น ได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

7. การเรียนรู้ได้ผลดีที่สุด คือ การให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาดังกล่าวสรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะของพัฒนาการด้านสติปัญญาคือเป็นวัยที่สามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของวัตถุและสถานที่ได้มีทักษะในการใช้ภาษาอธิบายสิ่งต่างๆ มีความคิดคำนึงมีความตั้งใจที่ละอย่างไม่สามารถที่จะพิจารณาหลายๆอย่างผสมกันได้

ทฤษฎีพหุปัญญา

ทฤษฎีพหุปัญญา กล่าวถึง ความหมายของพหุปัญญา องค์ประกอบของทฤษฎีพหุปัญญา แนวทางการนำทฤษฎีพหุปัญญาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาไว้ดังนี้

ความหมายของพหุปัญญา

มีผู้กล่าวถึงความหมายของพหุปัญญา พอสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 13 - 16) ให้ความหมายว่า พหุปัญญา (Multiple Intelligence) คือความสามารถของบุคคลอย่างน้อย 8 ด้านแต่แต่ละคนจะมีความสามารถแต่ละด้านไม่เท่ากันความสามารถเหล่านี้ทำงานร่วมกันไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านตรรกะและคณิตศาสตร์

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเข้าใจตนเอง ความสามารถด้านรอบรู้ ธรรมชาติ

กรมวิชาการ (2545 : 6) ให้ความหมายว่าพหุปัญญาคือความรู้ความสามารถและปัญญาที่หลากหลาย

ทิตนา แชมมณี (2545 : 85-90) ได้สรุปความหมายของพหุปัญญาเกี่ยวกับเชาว์ปัญญาของมนุษย์เชาว์ปัญญาของมนุษย์ประกอบด้วยความสามารถ 3 ประการ ได้แก่ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานและความสามารถในการแสวงหาหรือตั้งปัญหาเพื่อหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้

นภเนตร ธรรมบวร (2545 : 9) กล่าวว่า พหุปัญญาหมายถึงความฉลาดของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเซลล์ในสมองแต่ขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงกันของเซลล์ประสาทที่จะงอกเงยออกมาเป็นวงจรสมอง ถ้าสมองได้รับการกระตุ้นมากวงจรสมองก็จะยิ่งมากทำให้ฉลาด ถ้าได้รับการกระตุ้นน้อยการเชื่อมโยงกันของเซลล์ประสาทก็จะน้อยตามลง ไปด้วย ดังนั้นสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดโครงสร้างและโปรแกรมในสมองมาก

จากความหมายของพหุปัญญาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า พหุปัญญาหมายถึงศักยภาพความสามารถหรือความฉลาดของมนุษย์ที่หลากหลายที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของแต่ละฝ่าย

องค์ประกอบของทฤษฎีพหุปัญญา

ทฤษฎีพหุปัญญาเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสามารถหรือความฉลาดที่หลากหลายของมนุษย์ ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบทฤษฎีพหุปัญญาไว้ดังนี้

นภเนตร ธรรมบวร (2544 : 3-32) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ว่า การ์ดเนอร์ได้จำแนกความสามารถหรือความฉลาดของมนุษย์เป็น 8 ด้านดังนี้

1. ความสามารถด้านภาษา (Linguistic Intelligence) หมายถึงความสามารถในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาอื่นในการสื่อสารและเข้าใจบุคคลรอบข้างความสามารถด้านนี้ยังรวมถึงความสามารถในการจัด โครงสร้างของภาษาเสียงความหมายและเรื่องเกี่ยวกับภาษาเช่นสามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อมหรืออธิบายเด็กที่มีความสามารถด้านนี้มักชอบการเขียนอ่านเล่าเรื่องหรือเล่นเกมประเภทปริศนา ไขว้ได้คำตอบอย่างของบุคคลที่มีความสามารถทางด้านนี้ อาทิ นักเล่านิทาน นักพูด นักการเมือง นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. ความสามารถด้านตรรกศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) หมายถึงความสามารถในการคิดคำนวณตัวเลข จำนวน และการใช้เหตุผลความสามารถด้านนี้ยังรวมถึงไวยากรณ์ในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยาการคิดเชิงนามธรรมการคิดที่เป็นเหตุผล (Cause - Effect) และการคิดคาดการณ์ (It - then) วิธีการที่ใช้ได้แก่การจำแนกประเภทการจัดหมวดหมู่การสันนิษฐานสรุปคิดคำนวณและตั้งสมมุติฐานเด็กที่มีความสามารถด้านนี้จะสนใจเรื่องรูปแบบหมวดหมู่และความสัมพันธ์มักชอบแก้โจทย์คณิตศาสตร์เล่นเกมและชอบการทดลอง ตัวอย่างของบุคคลที่มีความสามารถทางด้านนี้อาทินักบัญชีนักคณิตศาสตร์นักสถิตินักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์และนักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นต้น

3. ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) หมายถึงความสามารถในการเชื่อมโยงภาพที่ปรากฏต่อสายตาไว้ในสมองเช่นนักบินนักเดินเรือและสามารถคิดวิธีใช้พื้นที่ได้เป็นอย่างดีรวมถึงความไวต่อสีเส้นรูปร่างเช่นสถาปนิกศิลปินมัณฑนากรเป็นต้นเด็กที่มีความสามารถทางด้านนี้มักคิดอะไรออกมาเป็นภาพชอบเล่นภาพตัดต่อวาดรูป

4. ความสามารถด้านการใช้ร่างกายหรือส่วนต่างๆของร่างกาย (Bodily-Kinesthetic Intelligence) หมายถึงความสามารถในการใช้ร่างกายเช่นนิ้วมือมือแขนในการแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งบางอย่างความสามารถด้านนี้ยังรวมถึงความคล่องแคล่วความแข็งแรงความเร็วความยืดหยุ่นความประณีตและความไวทางประสาทสัมผัสเด็กที่มีความสามารถทางด้านนี้จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านความรู้สึทางด้านร่างกาย เช่น นักกีฬา นักเต้นรำ นักแสดง ช่างไม้ ช่างเย็บผ้า ช่างซ่อมรถยนต์ เป็นต้น

5. ความสามารถด้านดนตรี (Musical Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับดนตรีความไวในเรื่องจังหวะทำนองเสียง ตลอดจนสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรี เด็กที่มีความสามารถด้านดนตรีมักชอบร้องเพลงเคาะจังหวะและไวต่อเสียงที่คนอื่นอาจไม่ได้สังเกต ตัวอย่างของบุคคลที่มีความสามารถด้านนี้ได้แก่ นักดนตรี นักวิจารณ์ดนตรี เป็นต้น

6. ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกความคิดและเจตนาของผู้อื่นรวมถึงความไวในการสังเกตน้ำเสียงสีหน้าท่าทางและสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพเด็กที่มีความสามารถด้านนี้มักเป็นผู้นำกลุ่มเป็นนักสื่อสารที่ดีและเข้าใจความรู้สึกรวมถึงอารมณ์ของผู้อื่น

7. ความสามารถด้านการรู้จักหรือเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) หมายถึง ความเข้าใจในตนเองรู้ว่าตนเองเป็นใครมีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรสามารถทำอะไรได้บ้างและต้องการทำอะไรตลอดจนมีความรู้เท่าอารมณ์ความคิดความปรารถนาของตนและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

8. ความสามารถในการเข้าใจในธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence) การ์คเนอร์ ได้เพิ่มความสามารถด้านนี้ในภายหลังดังนั้นรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับความสามารถด้านนี้จึงมีไม่มากนักมีการกล่าวถึงความสามารถด้านนี้ว่าหมายถึงความสามารถในการจัดหมวดหมู่สิ่งมีชีวิตต่างๆ รวมถึงความละเอียดอ่อนและเข้าใจธรรมชาติรอบตัวเด็กที่มีความสามารถด้านนี้จะเข้าใจธรรมชาติของพืชและสัตว์ได้เป็นอย่างดีตัวอย่างบุคคลที่มีความสามารถด้านนี้ได้แก่ ชาร์ลส์ ดาร์วิน

จากองค์ประกอบของทฤษฎีปัญญามาใช้กล่าวมาสรุปได้ว่า มนุษย์แต่ละคนประกอบด้วยความสามารถหรือความฉลาดที่หลากหลายซึ่งทำงานผสมกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาโดยทั่วไปแล้วบุคคลจะมีความสามารถที่เด่นในบางด้านและด้อยในบางด้านซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้

แนวทางการนำทฤษฎีปัญญามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีผู้ให้แนวทางการนำทฤษฎีปัญญามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สรุปได้ ดังนี้
นภเนตร ชรรณวร (2544 : 32-33) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม

ความสามารถหรือความฉลาดด้านต่างๆ ดังนี้ เนื่องจากความสามารถหรือความฉลาดด้านต่างๆ ของมนุษย์จะพัฒนาไปในวิถีทางและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการประเมินผลและการส่งเสริมความสามารถด้านต่างๆ จึงต้องเลือกกระทำอย่างเหมาะสม เช่นสิ่งที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารกอาจไม่เหมาะสมเมื่อนำมาใช้กับเด็กวัยรุ่น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงพัฒนาการและวัยของเด็กเป็นสำคัญ อาทิในระดับชั้นเด็กเล็กและประถมศึกษาตอนต้น การเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการเปิด โอกาสให้เด็ก ได้เลือกทำกิจกรรมอย่างหลากหลายทั้งนี้ เพื่อให้เด็กค้นพบความสนใจและความสามารถเฉพาะของตนเอง การ์คเนอร์กล่าวว่าครูไม่ควรด่วนสรุปความสามารถหรือความถนัดของเด็กประถมวัย เช่น เด็กคนนี้ควรเป็นนักกีฬาในอนาคตหรือเด็กคนนี้ควรเป็นนักเปียโน เป็นต้น แต่ครูควรให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้และสำรวจสิ่งแวดลุ่มรอบตนเอง ตลอดจนพัฒนาความสามารถของตนเองในการประเมินผลความสามารถหรือความฉลาดของเด็ก ครูจำเป็นต้องประเมินในบริบทและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่

ทิกนา แคมมณี (2545 : 89-90) ได้เสนอแนวทางการนำทฤษฎีปัญญามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

1. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเขาว์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สามารถส่งเสริมเขาว์ปัญญาหลายๆ ด้านมิใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงเขาว์ปัญญาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ดังเช่นในอดีตเรามักจะมีการเน้นการพัฒนา ด้านภาษาและด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ อันเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลักทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสพัฒนาเขาว์ปัญญาด้านอื่นๆ เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่

มีเชี่ยวชาญด้านอื่นสูงจะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาในด้านที่คนมีความสามารถหรือถนัด เป็นพิเศษการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของสติปัญญาหลายๆด้าน จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านพร้อมทั้งช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพหรือความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียนไปในตัว

2. เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเชาว์ปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีเชาว์ปัญญาด้านคณิตสูงจะพัฒนาปัญญาด้านคณิตของตนไปอย่างรวดเร็วต่างจากเด็กคนอื่นฯ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กที่มีขั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสูงควรต้องแตกต่างไปจากเด็กที่มีขั้นพัฒนาการในด้านนั้นต่ำกว่า

3. เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเชาว์ปัญญาแต่ละด้านไม่เหมือนกันการผสมผสานของความสามารถด้านต่างๆที่มีอยู่ไม่เท่ากันนี้ ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันหรืออีกหนึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนแตกต่างกันและความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) นี้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังนั้นระบบความคิดที่คิดว่าคนนี้ โง่ฉลาดหรือเก่งกว่าคนนั้นคนนี้จึงควรจะเปลี่ยนไปการสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน ครูควรสอนโดยเน้นให้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตนภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเองและเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่นรวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเช่นนี้ ผู้เรียนก็จะเรียนรู้ด้วยความสุขมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเองในขณะที่เดียวกันก็มีความเคารพในผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

4. ระบบวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากแนวคิดเดิมที่ใช้การทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางเชาว์เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นและที่สำคัญคือไม่สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้นๆ ตามปกติวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ดีควรมีการประเมินหลายๆ ด้านและในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาว์ปัญญาด้านนั้นๆ การประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาว์ปัญญาด้านนั้นๆ อีกวิธีหนึ่งคือการให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งต้องใช้สติปัญญาหลายด้านหรือการใช้อุปกรณ์ ซึ่งสัมพันธ์กับเชาว์ปัญญาหลายๆ ด้านและสังเกตดูว่าเลือกใช้เชาว์ปัญญาด้านใดหรือศึกษาและใช้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาว์ปัญญาด้านใดมากเพียงไร

จากแนวทางการนำทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การนำทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ครูหรือผู้สอนต้องสังเกตและศึกษาความสามารถ รูปแบบการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เพื่อที่จะได้จัดกระบวนการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

รูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา

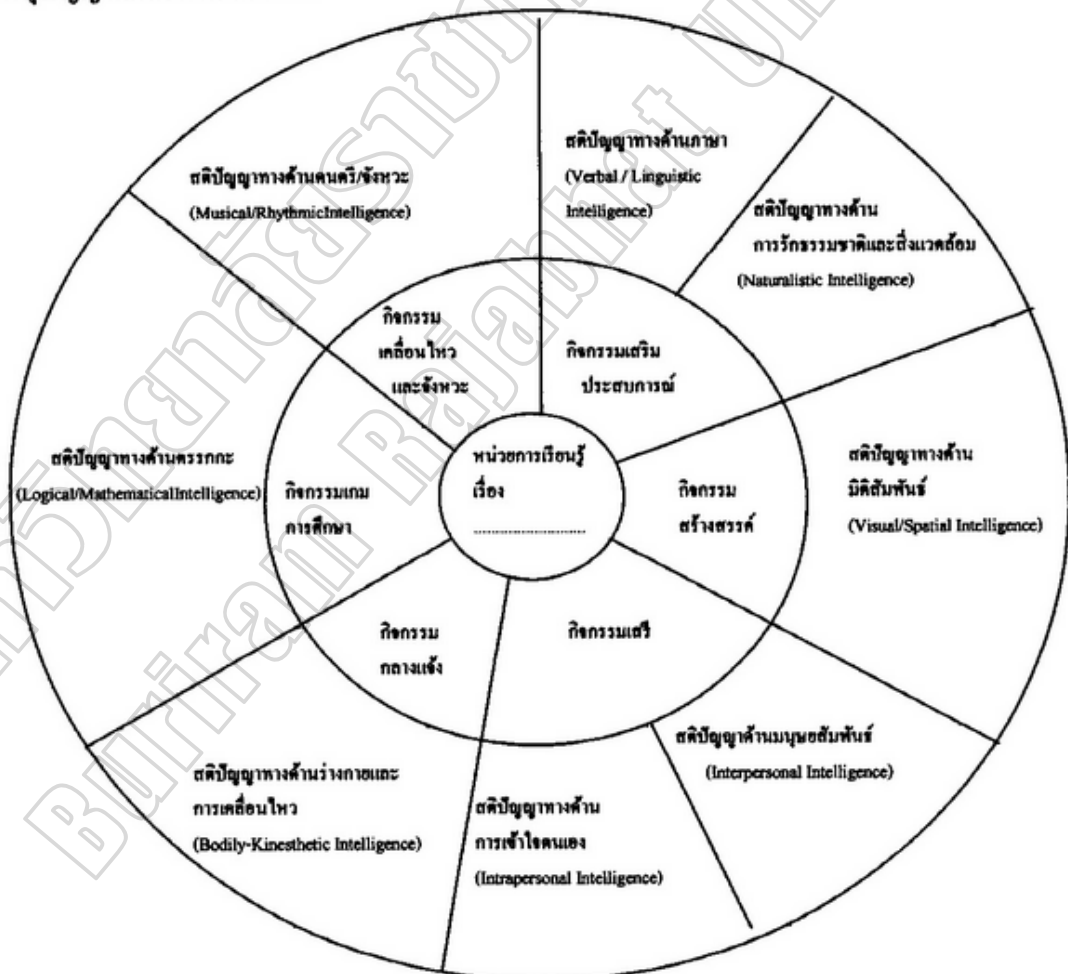
รูปแบบการสอนพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ (Multiple Intelligences Model for Learning) ซึ่ง เขาวพา เดชะคุปต์ (2544 : 6 – 7) ได้สร้างขึ้น โดยมีพื้นฐานในการพัฒนาพหุปัญญาตามทฤษฎีของ Howard Gardner เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 8 ด้านซึ่งมีการจัดกิจกรรมตามหลักการ 5 ขั้น โดยใช้อักษรย่อว่า ACACA ดังมีความต่อไปนี้

- A ขั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีชีวิตชีวา (Active Learning)
- C ขั้นผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่น (Cooperative)
- A ขั้นผู้เรียนวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ (Analysis)
- C ขั้นผู้เรียนสรุปกิจกรรมและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
- A ขั้นผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมาย (Application)
- I. ขั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีชีวิตชีวา (Active Learning) การเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้คือการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Hand – on) โดยการทดลองค้นคว้าในรูปของการเล่นเกม การปฏิบัติ การค้นคว้าการปฏิบัติจริงการ ไปทัศนศึกษาการแก้ปัญหา ฯลฯ หรือที่เรียกกันว่า การเรียนรู้ตามสภาพจริง
  2. ขั้นผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่น (Cooperative) เป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการมีส่วนร่วมในการเล่นการทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นหรือจากการทำงานกลุ่ม
  3. ขั้นผู้เรียนวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ (Analysis) เป็นการให้เด็กมีโอกาสได้วิเคราะห์ความรู้สึกประสบการณ์ของตนเองขณะที่เรียนว่าทำอะไรกับใครที่ไหนและเกิดความรู้สึกอย่างไร
  4. ขั้นผู้เรียนสรุปกิจกรรมและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

การให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ที่เกิดขึ้น ได้ด้วยตนเองหรือที่เรียกว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้โดยการท่องจำจากตำรา หรือทำแบบฝึกหัดแค่เพียงอย่างเดียว

5. ขั้นผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมาย (Application) เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงคือการทำที่ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้นั้น ไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหา หรือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรมหลักคือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมเกมการศึกษา สามารถนำกิจกรรมประจำวัน ทั้ง 6 กิจกรรมหลักมาเขียนเป็นภาพเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความสามารถทาง พหุปัญญาแต่ละด้านได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมกับความสามารถทางพหุปัญญาแต่ละด้าน
ที่มา : เขาวพา เศรษฐศิลป์ (2544 : 2)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาสรุปได้ว่า รูปแบบพหุปัญญาเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกระดับทั้งระดับปฐมวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานและชั้นอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้ในการศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้าน โดกสิงห์ในครั้งนี้

ชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น ชุดการสอน ชุดการเรียนรู้ ชุดการเรียนสำเร็จรูป โดยมีผู้กล่าวถึงความหมายของชุดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

ความหมายของชุดกิจกรรม

มีผู้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2541: 95) กล่าวว่า ชุดการสอน (Instructional Package) คือ สื่อการเรียนหลายอย่างประกอบกันจัดเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุด (Package) เรียกว่าสื่อประสม (Multi Media) เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น Learning Package, Instruction Package หรือ Instructional Kits นอกจากนี้จะใช้สำหรับผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคลแล้วยังใช้ประกอบการสอนแบบอื่น เช่น ประกอบการบรรยาย ใช้สำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย การใช้ชุดการสอนสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อยจะจัดในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ในห้องเรียนจะจัดออกเป็นศูนย์หลายศูนย์ แต่ละศูนย์อาจมีชุดการสอนย่อยประจำศูนย์นั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันเรียนเป็นกลุ่ม

บุญเกื้อ ทวหาเวช (2542 : 91) ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อการสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นชุดของสื่อผสม (Multi Media) ซึ่งหมายถึงการใช้สื่อการสอนตั้งแต่ 2 ชนิด ขึ้นไปร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตามที่ต้องการ สื่อที่นำมาใช้ร่วมกันนี้จะช่วยเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันตามลำดับขั้น ที่จัดไว้สำหรับหน่วยการเรียนตามหัวข้อเนื้อหา และประสบการณ์ในแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ

ชัยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2551 : 14) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมว่า เป็นสื่อประสมที่ได้จัดระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของชุดกิจกรรมที่กล่าวมา สรุปได้ดังนี้ เป็นชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้น
 อย่างเป็นระบบในรูปแบบของชุดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย คู่มือครู
 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบฝึกทักษะและแบบสังเกตพฤติกรรมท้ายชุดกิจกรรม
 สำหรับครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางปัญญาของเด็กปฐมวัย

แนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการของชุดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

บุญเกื้อ ทวหาเวช (2542 : 92) กล่าวถึงแนวคิดและหลักการของการสร้างชุดกิจกรรม
 ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้
 ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามระดับความสามารถ สถิติปัญญา และความสนใจโดยมีครูคอยให้
 คำแนะนำช่วยเหลือ
2. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
 จากแหล่งความรู้ด้วยสื่อวิธีการต่างๆที่ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ชีวิตนั้นๆ
3. จัดการเรียนการสอนที่นำสื่อหลายๆอย่างมาจัดผสมผสานกันให้เป็นระบบอย่าง
 เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน แทนตัวครูในการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
4. จัดการเรียนการสอน โดยการนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้เพื่อเปิดโอกาสให้
 ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วมกัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2551 : 17) ได้กล่าวถึง แนวคิดที่จะนำไปสู่ระบบ
 การผลิตชุดกิจกรรม ดังนี้

แนวคิดแรก คือ การประยุกต์ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำ
 หลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงความต้องการ ความถนัด และ
 ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ สถิติปัญญา
 ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และความแตกต่างปลีกย่อยอื่นๆ ดังนั้นการนำเอา
 หลักการความแตกต่างเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 วิธีการที่เหมาะสมที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนรายบุคคลหรือการศึกษาตามเอกัตภาพ
 ความสามารถ และความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม ปัจจุบันได้มี
 การทดลองและวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนรายบุคคลอย่างกว้างขวาง ในทุกระดับการศึกษาจนเป็น
 ที่ยอมรับว่า การสอนวิธีนี้กำลังจะก้าวหน้าออกไป โดยมีเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ๆ
 เป็นเครื่องมือช่วยในการสอนรายบุคคลดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายปลายทาง

แนวคิดที่สอง คือ ความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอน ไปจากเดิมที่เคยยึด “ครู” เป็นแหล่งความรู้หลักมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน ด้วยการนำแหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์และวิธีการ การนำสื่อการสอนมาใช้จะต้องจัดให้ตรงเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่างๆ โดยนิยมจัดในรูปของชุดการเรียนการสอน การเรียนด้วยวิธีนี้ ผู้สอนจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนอีกสองในสามผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากที่ผู้สอนเตรียมไว้ในรูปของชุดการเรียนการสอน และที่ผู้สอนชี้แหล่งและชี้ทางให้

แนวคิดที่สาม คือ การใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ ได้เปลี่ยนและขยายตัวออกไปเป็นสื่อการสอน ซึ่งครอบคลุมถึงการนำสิ่งสิ้นเปลือง (วัสดุ) เครื่องมือต่างๆ (อุปกรณ์) และกระบวนการ อันได้แก่ การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่างๆ แต่เดิมนั้น การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน มักออกมาในรูปต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างใช้เป็นสื่อเดียว ได้มีการจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่าง บูรณาการให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนแทนการให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอยู่ตลอดเวลา แนวโน้มใหม่จึงเป็นการผลิตสื่อการเรียนการสอนแบบประสมให้เป็นชุดการเรียนการสอน อันจะมีผลต่อการใช้ของครู คือ เปลี่ยนจากการใช้สื่อ “เพื่อช่วยครูสอน” มาเป็นการใช้สื่อการเรียนการสอน “เพื่อช่วยนักเรียน” คือนักเรียนได้หิบบจยและใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆด้วยตนเอง โดยอยู่ในรูปของชุดการเรียนการสอน

แนวคิดที่สี่ คือ ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม แต่ก่อนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนมีลักษณะเป็นทางเดียว คือ ครูเป็นผู้นำและนักเรียนเป็นผู้ตาม ครูมิได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี นักเรียนอาจจะมีโอกาสให้พูดก็ต่อเมื่อครูให้พูด การตัดสินใจของนักเรียนส่วนใหญ่มักจะตามครู นักเรียนเป็นฝ่ายเอาใจครูมากกว่าครูเอาใจนักเรียน จึงปรากฏอยู่บ่อยๆ ว่าครูวิจารณ์ พูดเยาะเย้ยนักเรียนในชั้น โดยเฉพาะกรณีที่นักเรียนตอบไม่ถูกต้อง หรือกระทำอะไรผิดพลาด แต่ถ้านักเรียนทำอะไรที่ควรแก่การชมเชยครูจะนิ่งเฉยเพราะถ้าหากชมก็กลัวนักเรียนจะเหลิง ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จึงพกเอาประสบการณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจเมื่อเติบโตขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ในห้องเรียนนั้นแทบจะไม่มีเลย เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ชอบนักเรียนคุยกัน นักเรียนจึงไม่มีโอกาสฝึกฝน ทำงานเป็นหมู่คณะ และเชื่อฟัง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อเติบโตใหญ่จึงทำงานร่วมกันไม่ได้ นอกจากนี้ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมก็มักอยู่กับเพียงซอล์ก กระดานดำ แบบเรียน และในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ หรือในสนามหญ้าที่ส่วนใหญ่ปล่อยให้รกร้าง เอะอะตามฤดูกาล ครูไม่เคยพานักเรียนออกไปสู่

สภาพนอกห้องเรียน การเรียนการสอนจึงจัดอยู่เพียงในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ แนวโน้มในปัจจุบัน และอนาคตกระบวนการเรียนรู้จึงต้องนำทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม จึงเป็นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งนำมาสู่การจัดกระบวนการผลิตออกมาในรูปของชุดการเรียนการสอน

แนวคิดที่ห้า คือ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้นั้น ไม่ยึดหลักจิตวิทยามาใช้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการสอนแบบ โปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียน 1) ได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) มีการทราบว่ากระตุ้นใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร 3) มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือคิดถูก อันจะทำให้กระพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต และ 4) ได้ค่อยๆเรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนเอง โดยไม่ต้องมีใครบังคับ การจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยการจัดการสอนแบบ โปรแกรมในรูปของกระบวนการ และใช้ชุดการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิดและหลักการในการสร้างชุดกิจกรรม สรุปได้ดังนี้ การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อต้องการให้นักเรียน ได้ฝึกกระทำด้วยตนเอง ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความถนัด ความสนใจและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบของชุดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

บุญเกื้อ ควรวาเวช (2543 : 95 - 97) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการสอน โดยจำแนกส่วนของชุดการสอน เป็น 4 ส่วน คือ

1. คู่มือ สำหรับครูผู้ใช้ชุดการสอน หรือผู้เรียนที่ต้องการเรียนจากชุดการสอน
2. คำสั่งหรือกรอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้นักเรียน
3. เนื้อหาสาระและสื่อ โดยจัดให้อยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสม และกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. การประเมินผล เป็นการประเมินของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงานการค้นคว้า และผลการเรียนรู้ในรูปของแบบสอบต่างๆ

ระพินทร์ โพธิ์ศรี (2545 : 98) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีจุดประสงค์ปลายทางที่ชัดเจน ที่ระบุทั้งเนื้อหา ความรู้ และระดับทักษะการเรียนรู้ที่ชัดเจนนั้นคือ จะต้องมีจุดประสงค์ประจำชุดกิจกรรมที่ระบุไว้ชัดเจนว่าเมื่อผ่านการเรียนรู้จบชุดกิจกรรมนั้นแล้วนักเรียนต้องทำอะไรเป็นระดับใด

2. ระบุกลุ่มเป้าหมายชัดเจนว่า ชุคกิจกรรมดังกล่าว สร้างขึ้นสำหรับใคร
3. มีองค์ประกอบของจุดประสงค์ที่เป็นระบบเป็นเหตุและผล เชื่อมโยงกันระหว่างจุดประสงค์ประจำหน่วยและจุดประสงค์ย่อย

4. ต้องมีคำชี้แจง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์แต่ละระดับ

5. กรณีทำเป็นชุดการสอน ต้องมีคู่มือครูที่อธิบายวิธีการ เงื่อนไขการใช้ชุดและการเฉลยข้อคำถามทั้งหมดในกิจกรรม ประเมินผล

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 52) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม เป็นคู่มือและแผนการสอนครูหรือนักเรียนตามแต่ละชนิดของชุดการสอน ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดกิจกรรม อาจจะทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้
2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้นักเรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ มักจะอยู่รูปของกระดาษแข็ง ซึ่งประกอบด้วย

2.1 คำอธิบายในเนื้อที่ศึกษา

2.2 การสรุปทบทวน

3. เนื้อหาสาระและสื่อ จะบรรจุไว้ในรูปของสื่อต่างๆ อาจประกอบด้วยบทเรียน โปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ แผ่นภาพ โปร่งใส วัสดุกราฟิก หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง รูปภาพ เป็นต้น นักเรียนจะศึกษาจากสื่อการสอนต่างๆ ที่บรรจุไว้ในชุดการสอน ตามบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้ให้

4. แบบประเมินผล นักเรียนจะทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองก่อนเรียน และหลังเรียน แบบประเมินที่อยู่ในชุดการสอน อาจจะเป็นแบบฝึกหัดให้เติมคำลงในช่องว่าง เลือกคำตอบที่ถูกต้อง จับคู่ คู่มือจากการทดลองหรือให้ทำกิจกรรมส่วนประกอบข้างต้นนี้ จะบรรจุอยู่ในกล่องหรือซอง จัดเอาไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การใช้ นิยมแยกออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

4.1 กล่อง

4.2 สื่อการสอนและบัตรบอกชนิดของสื่อการสอนเรียงตามการใช้

4.3 บันทึกรายการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

4.3.1 รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาและหน่วยการสอน

4.3.2 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

4.3.3 เวลา จำนวนชั่วโมง

4.3.4 วัตถุประสงค์ทั่วไป

4.3.5 วัตถุประสงค์เฉพาะ

4.3.6 เนื้อหาวิชาและประสบการณ์

4.3.7 กิจกรรมและสื่อประกอบวิธีสอน

4.3.8 การประเมินผล วัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักๆ ของชุดกิจกรรม ประกอบด้วยคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับครูและนักเรียน เนื้อหาสาระ เวลาที่ใช้ สื่อและอุปกรณ์ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม การวัดและประเมินผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม

การสร้างชุดกิจกรรมมีขั้นตอนการจัดทำอย่างเป็นระบบ ผู้สร้างต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการสร้าง จึงจะทำให้ชุดกิจกรรมนั้นมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้

รุ่งทิวา จักรกร (2545 : 89) ได้กล่าวถึงการสร้างชุดกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำการสอนอาจจะกำหนดเรื่องตามหลักสูตรหรือกำหนดเรื่องขึ้นมาใหม่ตามความเหมาะสมก็ได้ จะแบ่งเนื้อหาอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและการใช้ชุดกิจกรรม ซึ่งในการแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน
2. จัดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์แล้วแต่ความต้องการและความเหมาะสม
3. จัดหน่วยการสอนจะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่งๆ ควรใช้เวลานานเท่าไร ใช้เวลาเรียนเป็นกี่คาบหรือสัปดาห์หรือตามความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาผู้เรียน
4. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอน ให้หัวข้อย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียน แต่ละหน่วยประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนอะไรบ้าง กำหนดหัวข้อแต่ละหน่วย
5. ความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดหรือหลักการอะไร
6. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งหมายถึง จุดประสงค์ในการสอนทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชัดเจน
7. การวิเคราะห์งาน โดยนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละข้อมาวิเคราะห์กิจกรรมว่าควรทำอะไรก่อนหลัง แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

8. ลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากพิจารณาจุดประสงค์ของแต่ละข้อว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร จึงจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้และต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่เสริมสร้างความสนใจและความสามารถให้กับนักเรียนอีกด้วย

9. กำหนดแบบประเมินผล ต้องหาวิธีในการประเมินผลจะใช้วิธีใดจึงจะประเมินได้อย่างแน่นอนตามจุดประสงค์

10. เลือกและผลิตสื่อการสอน โดยพิจารณาจากข้อ 7 เมื่อทราบว่าใช้สื่อการสอนอะไรก็จัดหาหรือผลิตเพื่อให้ได้ตามที่ต้องการ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกแก่การนำไปใช้

11. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เมื่อสร้างชุดกิจกรรมเสร็จแล้วทำการหาประสิทธิภาพโดยทดลองใช้ เพื่อแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

12. ในกรณีที่ใช้ชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม ต้องหากิจกรรมสำรอง ซึ่งเตรียมไว้เพื่อเสริมความรู้สำหรับนักเรียนที่เรียนเร็วหรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนจะได้มีกิจกรรมทำ

13. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมเฉลย

14. ขนาดรูปแบบของชุดกิจกรรม ควรมีขนาดมาตรฐานเพื่อความสะดวกในการใช้และความเป็นระเบียบในการเก็บรักษา โดยพิจารณาในด้านประโยชน์ ประหยัด สะดวก และความคงทนถาวร พร้อมทั้งความสวยงาม ด้านหน้าและด้านหลังของชุดกิจกรรมควรเขียนข้อความให้เรียบร้อย เพื่อความสะดวกแก่การนำไปใช้

ศุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 53) ได้เสนอขั้นตอนในการผลิตชุดกิจกรรม

ดังนี้

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอน อาจจะแบ่งหัวข้อย่อย ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา และลักษณะการใช้ชุดกิจกรรม

2. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจมีการกำหนดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือบูรณาการให้เหมาะสมตามวัย

3. จัดหน่วยการเรียนรู้การสอนให้เหมาะสมว่าจะแบ่งเป็นกี่หน่วย หัวข้อย่อยอะไรบ้าง ใช้เวลานานเท่าไร ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น

4. กำหนดหัวข้อเรื่องเพื่อสะดวกแก่นักเรียนว่าแต่ละหน่วยประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง

5. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่านักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการใดบ้าง

6. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึง จุดประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือจุดประสงค์ทั่วไป รวมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบทดสอบ

8. กำหนดแบบประเมิน ต้องออกแบบประเมินให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อทราบความเป็นไปของนักเรียนว่ามีความก้าวหน้าทางการเรียนอย่างไร

9. เลือกและผลิตสื่อการสอน ควรผลิตสื่อการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องให้เรียบร้อย ควรจัดสื่อการสอนเหล่านั้นออกเป็นหมวดหมู่ในกล่อง หรือแฟ้มที่เตรียมไว้ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพ เพื่อความตรง ความเที่ยงก่อนนำไปใช้เป็นสำคัญ

10. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและ กิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่คาดหวัง เลือกใช้สื่อที่เหมาะสมจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายและนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้จริง

ศุคนธ์ สินธุพานนท์ (2551: 18) การที่ผู้สอนสร้างชุดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น ครูควรดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เลือกหัวข้อ (Topic) กำหนดขอบเขตและประเด็นสำคัญของเนื้อหา ผู้สร้างชุดการเรียนการสอนควรเลือกหัวข้อและประเด็นสำคัญ ได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นที่จะสอนว่าหัวข้อใดที่เหมาะสมที่ควรนำไปสร้างชุดการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. กำหนดเนื้อหาที่จะทำชุดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

3. เขียนจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน การเขียนจุดประสงค์ควรเขียนเป็นลักษณะเฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบจุดประสงค์ว่าเมื่อศึกษาชุดการเรียนการสอนจบ แล้ว ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถอย่างไร

4. สร้างแบบทดสอบ การสร้างแบบทดสอบมี 3 แบบ คือ

4.1 แบบทดสอบวัดพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อดูว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานก่อนที่จะมาเรียนเพียงพอหรือไม่ (เมื่อทดสอบแล้วถ้าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน ไม่เพียงพอ ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ โดยวิธีใด เป็นต้น หรือผู้สอนอาจอธิบายความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนในเรื่องนั้นๆ)

4.2 แบบทดสอบย่อย เพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนหลังจากผู้เรียนเรียนจบในแต่ละเนื้อหาย่อย

4.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากการศึกษาชุดการเรียนการสอนจบแล้ว

5. จัดทำชุดการเรียนรู้การสอน ประกอบด้วย

- 5.1 บัตรคำสั่ง
- 5.2 บัตรปฏิบัติการและบัตรเฉลย (ถ้ามี)
- 5.3 บัตรเนื้อหา
- 5.4 บัตรฝึกหัด และบัตรเฉลยบัตรฝึกหัด
- 5.5 บัตรทดสอบ และบัตรเฉลยบัตรทดสอบ

6. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ผู้สอนเตรียมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน โดยมีหลักการสำคัญ คือ

- 6.1 ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้เพียงคอยชี้แนะและควบคุมการเรียนรู้การสอน
- 6.2 เลือกกิจกรรมหลากหลายที่เหมาะสมกับชุดการเรียนรู้การสอน
- 6.3 ฝึกให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้โดยการคิดอย่างหลากหลาย เช่น คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
- 6.4 มีกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียน ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น

7. การรวบรวมและจัดทำสื่อการเรียนรู้การสอน สื่อการเรียนรู้การสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนรู้การสอนบางชนิดอาจมีผู้จัดทำไว้แล้ว ผู้สอนอาจนำมาปรับปรุงคัดแปลงใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ ที่จะสอน ครูผู้สอนต้องสร้างสื่อการเรียนรู้การสอนใหม่ ซึ่งต้องใช้เวลา

จากการศึกษาขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้ คือ ขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัยและระดับชั้น จัดเรียงเนื้อหาตามลำดับก่อนหลัง จัดหาสื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา และในชุดกิจกรรมต้องมีความหลากหลายของกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ได้แสดงความคิดเห็นตลอดจนตอบสนองความสนใจและความต้องการของเด็ก มีแบบวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ และที่สำคัญต้องหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ประโยชน์ของชุดกิจกรรม

มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรม พอสรุปได้ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 57- 58) ได้กล่าวถึงข้อดีของชุดกิจกรรมที่มีต่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลา และ โอกาสที่เหมาะสม
2. แก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน เพราะชุดกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองและต้องการความช่วยเหลือจากครูผู้สอนไม่มากนัก
3. ส่งเสริมการจัดการศึกษานอก โรงเรียนและการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพราะผู้เรียนสามารถนำชุดกิจกรรมไปเรียนรู้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลาไม่จำกัดชั้นเรียน
4. สร้างความมั่นใจและลดภาระของครูผู้สอน เพราะการผลิตชุดกิจกรรมเตรียมไว้ครบจำนวนหน่วยการเรียนรู้และจัดไว้เป็นหมวดหมู่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที
5. ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสฝึกฝนการตัดสินใจและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
6. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองตามอัธยาศัยและความสามารถของแต่ละคน
2. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู
3. ใช้สอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนไม่ทัน
4. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่าน
5. ช่วยไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายจากการเรียนที่ครูต้องทบทวนซ้ำซาก
6. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่จำเป็นต้องเรียนให้พร้อมกัน
7. นักเรียนตอบผิด ไม่มีผู้เยาะเย้ย
8. นักเรียนไม่ต้องคอยฟังการสอนของครู
9. ช่วยลดภาระของครู
10. ช่วยประหยัดรายจ่ายอุปกรณ์ที่มีนักเรียนจำนวนมาก
11. นักเรียนจะเรียนเมื่อไรก็ได้ ไม่ต้องคอยฟังครูสอน
12. การเรียนไม่จำกัดเวลาและสถานที่
13. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน

จากการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมมีประโยชน์ทั้งต่อครูผู้สอนและเด็ก ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เด็กเกิดความสนุกสนานในการเรียน ไม่ทำให้เบื่อหน่าย และสามารถพัฒนาเด็กได้ตามศักยภาพของเด็กเอง ทำให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

แผนการจัดประสบการณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นการวางแผนการสอนให้บรรลุผลตามหลักสูตร ซึ่งมีผู้เรียกชื่อต่างกันเช่น แผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ แต่ในที่นี้เรียกแผนการจัดประสบการณ์

ความหมายของแผนการจัดประสบการณ์

มีผู้กล่าวถึงความหมายของแผนการจัดประสบการณ์ พอสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 130) ได้ให้ความหมายแผนการสอนหมายถึงการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อนำมาทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของแผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนใน รายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์ การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำรณ ถ่อมในเมือง และรุ่งฟ้า ถ่อมในเมือง (2545 : 1) ได้ให้ความหมายแผนการสอน หมายถึงเครื่องมือที่ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรทั้งในด้านจุดประสงค์ความคิดรวบยอดเนื้อหาสาระวิธีวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ผู้สอนเลือกใช้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นวัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ (Unit plan) ที่กำหนด ไว้ เพื่อให้การจัดการสอบบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่างหรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ตามหัวข้อการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนรู้ตามบทเรียน (Lesson) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตามกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 58) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและ จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของแผนการจัดประสบการณ์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแผนการจัดประสบการณ์หมายถึงการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนหรือวางแผนการจัดประสบการณ์ต่างๆให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์

คำรณ ถ้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ถ้อมในเมือง (2545 : 1-2) ได้สรุปองค์ประกอบแผนการสอนดังนี้

1. หัวเรื่องของแผนการสอน
2. สาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. เนื้อหา
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. สื่อการเรียนการสอน
7. การจัดผลการเรียนรู้
8. ภาคผนวกหรือเอกสารประกอบท้ายแผน
9. ความเห็นของผู้ตรวจ
10. ผลการให้แผนการสอนหรือผลการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 34 – 35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์ไว้ ดังนี้

1. ชื่อหน่วย ชื่อแผน วัน เดือน ปี และระยะเวลาในการจัดประสบการณ์กำหนดโดยสถานศึกษาหรือเขียนตามรูปแบบที่นิยมโดยทั่วไป
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดอะไรบ้างหลังจากจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์แล้ว ซึ่งบางจุดประสงค์สามารถกำหนดในแผนการจัดประสบการณ์ได้หลายแผนการจัดประสบการณ์
3. สาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สาระที่ควรเรียนรู้ และประสบการณ์สำคัญ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ ได้วิเคราะห์และกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้รายปี ทั้งนี้สาระที่ควรเรียนรู้สามารถเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็ก ตลอดจนสถานการณ์ปัจจุบัน สำหรับประสบการณ์สำคัญจะต้องส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา
4. กิจกรรมการเรียนรู้ สามารถออกแบบได้หลายลักษณะ ซึ่งอาจจัดโดยใช้กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ทั้งนี้อาจเรียกชื่อกิจกรรมแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมประจำวัน

ในแต่ละวันต้องให้ครอบคลุมทั้งการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก อารมณ์-จิตใจ ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม สังคมนิสัย การคิด ภาษา การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมประจำวัน อาจนำนวัตกรรมทางการศึกษา ปฐมวัยมาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ตลอดจนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และนอกสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดประสบการณ์ในแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

6. การวัดและประเมินพัฒนาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนการจัด ประสบการณ์จะต้องให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ฉะนั้นการวัดและประเมินพัฒนาการจะต้อง วัดและประเมินให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมิน พัฒนาควรเป็นเครื่องมือที่วัดกับปฐมวัยได้ตามสภาพจริง

7. บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์ การบันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์เป็นสิ่ง สำคัญมาก เพราะสามารถตรวจสอบได้ว่า การจัดประสบการณ์ในแต่ละครั้งนั้นบรรลุจุดประสงค์ การเรียนรู้น้อยเพียงใด ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด 3 ส่วน คือ

- 1) ผลการจัดประสบการณ์
- 2) ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3) วิธีการแก้ปัญหา ข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดประสบการณ์มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น

8. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร เป็นการแสดงความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแผนการจัดประสบการณ์และวิธีการจัดประสบการณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์นั้นต้องมีรายละเอียด ครอบคลุมทุกด้านบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ของแผนการจัดประสบการณ์

มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดประสบการณ์พอสรุปได้ดังนี้

คำรณ ล้อมในเมือง และรุ่งฟ้า ล้อมในเมือง (2545 : 1) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ แผนการสอนไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น
2. ทำให้การสอนของครูต่อเนื่อง
3. ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาในตัวครู

4. ทำให้บทเรียนมีประโยชน์และมีความหมายต่อชีวิตจริงของผู้เรียน
5. เป็นแนวทางการสอนสำหรับผู้อื่นที่จำเป็นต้องสอนแทน
6. เป็นหลักฐานในการวัดผลนักเรียน
7. เป็นหลักฐานในการพิจารณาผลงานครู

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแผนการสอน ในการจัดทำแผนการสอนจะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสาน ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมต่างๆ
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกสื่อ การวัดและประเมินผลตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูผู้สอนแทน นำไปปฏิบัติการสอนได้อย่าง มั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผลที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอผลงานทาง วิชาการได้

สรุปได้ว่า แผนการจัดประสบการณ์ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่าง มั่นใจและมีประสิทธิภาพ

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 67 - 73) กล่าวว่า การสอนใน ระดับปฐมวัยนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่าน การเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเป็น แนวในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์
  - 1.1 เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่าง เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
  - 1.2 เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรม ประจำวันให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้

2. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรผู้สอนควรคำนึงตามขั้นต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 5 – 6 ปี

2.3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้ 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและส่วนที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

2.4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิดจากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องการใช้สอดแทรกในการจัดประสบการณ์สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ หน่วยการจัดประสบการณ์ สามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็ก สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วยต้องกำหนดหัวเรื่อง โดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เด็กเป็นผู้กำหนดวิธีนี้ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องได้ตามความสนใจของเด็กเช่นขณะที่เดินผ่านแปลงดอกไม้เด็กๆ แสดงความสนใจผีเสื้อที่กำลังเกาะดอกไม้อยู่แต่ต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องผีเสื้อจึงนำเรื่องผีเสื้อมาเป็นหัวเรื่องในการจัดทำหน่วยจัดประสบการณ์

วิธีที่ 2 ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด วิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้สอนกับเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นและนำเรื่องที่สนใจมากำหนดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ 3 ผู้สอนเป็นผู้กำหนดวิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยไว้ล่วงหน้าโดยพิจารณาจากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยหน่วยการจัดประสบการณ์นี้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ควรมีลักษณะดังนี้

1. เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
2. ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
3. สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก
4. ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ควรเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่นำไปใช้ ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัย เมื่อได้หน่วยการจัดประสบการณ์แล้วกำหนดรายละเอียด สาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวข้อเรื่อง หน่วยการจัดประสบการณ์สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ นอกจากนี้อาจสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมี ประสบการณ์เดิมในหัวเรื่อนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติมควรตรวจสอบ หลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่อนั้นๆเมื่อ ได้ขอบข่ายสาระที่เด็ก ต้องการเรียนรู้และสาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็กควรรู้เพิ่มแล้วเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึง มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์และการประเมิน โดยมีรูปแบบ การเขียนดังตัวอย่างใน ภาพประกอบ 2.2 ภาพประกอบ 2.3 และภาพประกอบ 2.4

ชื่อหน่วย (ระบุชื่อหัวเรื่องที่จะใช้ในการจัดประสบการณ์ได้จากหลักสูตรของสถานศึกษาที่กำหนดไว้แล้วหรือยึดหยุ่นปรับเปลี่ยนตามความสนใจของเด็ก)		
ตาราง 1 ตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบที่ 1		
สิ่งที่เด็กรู้แล้ว	สิ่งที่เด็กต้องการรู้	สิ่งที่เด็กควรรู้
(ได้จากการสังเกตสนทนากับเด็กและผู้ตอบบันทึกข้อมูลได้)	(ได้จากคำถามที่เด็กถามผู้สอน แสดงถึงความอยากรู้ในหัวเรื่อนั้นๆของเด็ก)	(ได้จากการศึกษาหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ในส่วนที่เป็นสาระที่ควร เรียนรู้และประสบการณ์ สำคัญ)
<p>วัน : (วันที่ทำการสอน) เวลา : (ตามตารางกิจกรรมประจำวัน) ชื่อกิจกรรม : (ชื่อกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน) จุดประสงค์ : 1. { (เป้าหมายพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมใน หน่วยและควรอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน) 2. 3. ฯลฯ</p> <p>สาระการเรียนรู้ : 1. สาระที่ควรเรียนรู้ (เป็นสาระที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา ที่บุคลากรสถานศึกษาร่วมกันจัดทำ) 2. ประสบการณ์สำคัญ (เป็นประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิดและถูกกำหนด ไว้แล้วในหลักสูตรของสถานศึกษาที่บุคลากรสถานศึกษาร่วมกันจัดทำ)</p> <p>วิธีดำเนินการ : 1. { ผู้สอนเขียนกิจกรรม โดยระบุการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยคำนึงถึงวัย พัฒนาการช่วงความสนใจของเด็กและจุดประสงค์ที่ต้องการ) ฯลฯ</p> <p>สื่อ : (ระบุสื่อที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม) การประเมิน : (ระบุวิธีการประเมินและสิ่งที่ประเมิน) บันทึกหลังสอน : ชื่อหน่วย : (ชื่อหัวเรื่องที่จะนำไปสอนเด็กได้จากหลักสูตรหรือความสนใจของเด็ก) จุดประสงค์ : (เป้าหมายพฤติกรรมทั่วไปที่ต้องการให้เกิดเมื่อเด็กทำกิจกรรมครบตามระยะเวลาที่ผู้สอนวางแผนไว้อาจเป็น 1 สัปดาห์หรือ 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ควรอยู่บนพื้นฐานพัฒนาการเด็กและจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย / สถานศึกษาปฐมวัย)</p>		

ภาพประกอบ 2.2 การเขียนแผนการจัดประสบการณ์รูปแบบที่ 1
 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 71)

วันที่	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้		กิจกรรม	สื่อ	การประเมิน
		สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ			
1	กิจกรรม(ระบุชื่อกิจกรรมเช่น เคลื่อนไหวจังหวะ/เล่น กลางแจ้งฯลฯและระบุ จุดประสงค์ของกิจกรรมเป็น ข้อๆ)	(สาระที่จะให้เด็ก เรียนรู้)	(ประสบการณ์ที่คาดว่าจะเกิด)	(ดำเนินการกิจกรรมเป็นขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ช่วงเวลาของกิจกรรมที่ จัดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย	(ชื่อสื่อ อุปกรณ์ ที่ใช้ใน การทำ กิจกรรม)	(ระบุประเมิน อะไรด้วยวิธี ใดต้องสอดคล้อง กับจุดประสงค์)

บันทึกหลังการสอน :

ภาพประกอบ 2.3 การเขียนแผนการจัดประสบการณ์รูปแบบที่ 2
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 72 - 73)

ระยะเวลา 5 วัน / 1 สัปดาห์			
สาระสำคัญบอกความสำคัญของสิ่งที่นักเรียนจะเรียน			
สิ่งที่ได้รู้แล้ว	สิ่งที่เด็กต้องการรู้	สิ่งที่เด็กควรรู้	
หน่วยมค			
ส่วนประกอบของมค	ประโยชน์ - โทษ	อาหารของมค	ที่อยู่อาศัยของมค
-	ประโยชน์-โทษ		
ด้านภาษา ระบุกิจกรรมที่แสดงความสามาร ในด้านภาษา	ด้านคณิตศาสตร์และตรรกะ ระบุกิจกรรมที่เด็กมีความสามาร ในด้านคณิตศาสตร์และตรรกะ	ด้านมิติสัมพันธ์ ระบุกิจกรรมที่แสดง ความสามารในด้าน มิติสัมพันธ์ในหน่วยนี้	ด้านดนตรี ระบุกิจกรรมที่แสดงอิงความ สามารในด้านดนตรี ในหน่วยนี้
ด้านธรรมชาติ ระบุกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือทำ และแสดงความสามารถด้าน ธรรมชาติ	ด้านร่างกาย ระบุกิจกรรมที่เด็กได้ ลงมือและแสดงอิงความ สามารในการใช้ร่างกายตามหน่วยนี้	ด้านมนุษยสัมพันธ์ ระบุกิจกรรมที่นักเรียน ควรทำในด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามหน่วยที่กำลังเรียนนี้	
ด้านจิตใจตนเอง ระบุการทำกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือ และแสดงอิงความสามาร ด้านความเข้าใจตนเอง			

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะวันที่ 1 ให้อาสาสอน 30 นาที

ความสามารถ 8 ด้าน	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้		กิจกรรม	สื่อ - อุปกรณ์การเรียน	การประเมินผล
		สาระที่ควรเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ			

ภาพประกอบ 2.4 ตัวอย่างแนวการจัดประสบการณ์พหุปัญญาหน่วย มค
ที่มา : รงนา จันทรัตน์ (2551 : 37 - 39)

ประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ กล่าวถึง ความหมายของประสิทธิภาพและการหาประสิทธิภาพของสื่อ
ไว้ดังนี้

ความหมายของประสิทธิภาพ

มีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพไว้หลายท่าน ดังนี้

วุฒิชัย ประสารสอย (2543 : 39 - 43) กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพว่า หมายถึงความสามารถในการสร้างของบทเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ถึงระดับที่คาดหวังไว้และครอบคลุมความเชื่อถือได้ (Reliability) ความพร้อมที่จะใช้งาน (Availability) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) และความถูกต้องสมบูรณ์ (Integrity)

วาโร เห่งสวัสดิ์ (2546 : 39) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง เกณฑ์ระดับที่สร้างแบบฝึกทักษะ ถ้าหากแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนด แล้ว ก็มีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้ได้ โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพ E_1 คือประสิทธิภาพของ กระบวนการ และ E_2 เป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์

สรุปได้ว่า คุณภาพของชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบทหุปัญญาเพื่อ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 ประสิทธิภาพจะมาจากผลลัพธ์ของการคำนวณ (E_1) เป็นตัวเลขแรกและ (E_2) เป็นตัวเลขหลังถ้าตัวเลขเข้าใกล้ร้อยมากเท่าไรยิ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นเกณฑ์ การพิจารณาการรับรองประสิทธิภาพของสื่อการสอน

การหาประสิทธิภาพของสื่อ

การหาประสิทธิภาพของสื่อ เป็นการนำสื่อไปทดลองใช้ (Try Out) คือนำไปทดลอง ใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองจริง (Trial Run) เพื่อให้ได้ ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

เมธิญ กิจระการ (2544 : 44 - 51) ได้กล่าวถึงวิธีการหาประสิทธิภาพของสื่อที่สร้างขึ้น
ดังนี้

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach)

กระบวนการนี้เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักความรู้ และเหตุผลในการตัดสินใจ คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Expert) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสามารถด้านการนำไปใช้ (Usability) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาค่าประสิทธิภาพต่อไป

2. วิธีหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach)

วิธีการนี้จะนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI บทเรียน โปรแกรม ชุดการสอน แผนการสอน แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่พิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัด หรือกระบวนการเรียน หรือการทำแบบทดสอบย่อย โดยแสดงเป็นค่าตัวเลขสองตัว เช่น $E_1/E_2 = 80/80$, $E_1/E_2 = 80/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะในที่นี้จะยกตัวอย่าง $E_1/E_2 = 80/80$ ดังนี้

2.1 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนการหาค่า E_1 และ E_2 ใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร 1} \quad E_1 = \frac{\sum x}{NA} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกทักษะหรือแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

$\sum x$ แทน คะแนนของแบบฝึกทักษะหรือแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกทักษะทุกชุดรวมกัน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$\text{สูตร 2} \quad E_2 = \frac{\sum f}{NB} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนทุกชุดรวมกัน

$\sum f$ แทน คะแนนของแบบทดสอบหลังเรียน

B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

2.2 เกณฑ์ 80 / 80 ในความหมาย ที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก E_1 คือ จำนวนนักเรียน ร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ได้คะแนนร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัว หลัง E_2 คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 เช่น นักเรียน 20 คน ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดคือ 16 คน แต่ละคน ได้คะแนนจากการทดสอบหลัง เรียนถึงร้อยละ 80 (E_1) ส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งหมด 20 คน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

2.3 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือจำนวนนักเรียน ทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ ก่อนการเรียน

ตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) ดังนี้ สมมุติว่า นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบก่อนเรียน ได้ คะแนนเฉลี่ย 10 แสดงว่าแตกต่างจากคะแนนเต็ม (ร้อยละ 100) เท่ากับ 90 ถ้านักเรียนทั้งหมดทำ แบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85 แสดงว่าความแตกต่างของการสอบ 2 ครั้งนี้ (ก่อนเรียนกับหลังเรียน) เท่ากับ $85 - 10 = 75$ ดังนั้น ค่าของ (E_2) = $(75/90) \times 100 = 83.33\%$ ถือว่า สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($E_2 = 80$)

กล่าวโดยสรุปว่า เกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80, 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่จะนำมาสร้าง สื่อนั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาว่าง่าย ก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งไว้ที่ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้คือ 87.5 /87.5 หรือ 87.5 /92.5 เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีคำนวณหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) โดยวิธีการหาประสิทธิภาพเชิง ประจักษ์ (Empirical Approach) โดยใช้สูตรและวิธีคำนวณตามความหมายที่ 1 โดยตั้งประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ไว้ที่เกณฑ์ 80/80

ดัชนีประสิทธิผล

ดัชนีประสิทธิผล กล่าวถึง ความหมายของดัชนีประสิทธิผลและการหาค่าดัชนี ประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

ความหมายของดัชนีประสิทธิผล

มีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของดัชนีประสิทธิผลไว้หลายท่าน ดังนี้

เผชิญ กิจระการ (2544 : 1) ได้ให้ความหมายของดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนน การทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2546 : 170) ได้กล่าวถึงดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า ค่าที่คำนวณจะได้ เป็นทศนิยม ซึ่งค่า ทศนิยมที่ได้ถ้ามีค่าใกล้ 1 มากเพียงใดยิ่งแสดงว่าต่อนั้นมีประสิทธิภาพ มาก ข้อมูลที่นำมาใช้ในการ คำนวณ มาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งการทดสอบก่อน เรียน และการทดสอบ หลังเรียน

เมธา พงศ์ศาสตร์ (2549 : 4) ได้ให้ความหมายของดัชนีประสิทธิผลไว้ว่า ดัชนี ประสิทธิภาพหมายถึงเป็นค่าสถิติที่ใช้ในการประเมินสื่อการเรียนการสอนซึ่งถือว่าเป็นค่าที่แสดง ความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผล หมายถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้จาก การใช้สื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมโดยเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากการทดสอบ ก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล

เผชิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยชนี (2545 : 30 - 36) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ของสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (E_1/E_2) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการ ของสื่อ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เป็นการพิจารณาที่เน้นกระบวนการ (E_1) กับ ผลลัพธ์ของสื่อ (E_2) ที่ใช้ ถ้าหากผู้วิจัยต้องการพิจารณาต่อไปว่าแผนการเรียนหรือสื่อที่สร้างขึ้นยัง มีคุณภาพในแง่มุมมองอื่นอีกหรือไม่ ก็สามารถพิจารณาได้โดยดูพัฒนาการของนักเรียน คือพิจารณาว่า ก่อนและหลังการเรียนเรื่องใดๆ นักเรียนได้พัฒนาหรือมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้ หรือไม่ หรือเพิ่มขึ้นเท่าไร ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากการคำนวณหาค่า t-test (แบบ Dependent Samples) หรือหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน โดยอาศัยการหาค่า t-test แบบ Dependent Samples เป็นการพิจารณาว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ โดยทำการทดสอบ นักเรียนทุกคนก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) แล้วนำมาหาค่า t-test แบบ Dependent Samples หากมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ถือได้ว่านักเรียนกลุ่มที่ผู้วิจัยกำลังศึกษามีพัฒนาการ เพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้ถ้าผลการทดสอบค่า t-test ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็แสดงว่า นักเรียนมี พัฒนาการสูงขึ้นอย่างเชื่อถือไม่ได้ (เพิ่มขึ้นไม่มากพอที่จะเชื่อถือได้)

2. การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน โดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) มีสูตร ดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}$$

$$\text{หรือ E.I.} = \frac{P_1 - P_2}{100 - P_1}$$

เมื่อ	P_1	แทน	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน
	P_2	แทน	ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน
	Total	แทน	ผลคูณของจำนวนนักเรียนกับคะแนนเต็ม

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับ E.I.

1. E.I. เป็นเรื่องของอัตราส่วนของผลต่าง จะมีค่าสูงสุดเป็น 1.00 ส่วนค่าต่ำสุด ไม่สามารถกำหนดไว้เพราะมีค่าต่ำกว่า -1.00 ก็ได้ และถ้าเป็นค่าลบแสดงว่า คะแนนผลสอบก่อนเรียน มากกว่าหลังเรียน ซึ่งมีความหมายว่า ระบบการเรียนการสอนหรือสื่อที่ใช้ไม่มีคุณภาพ

1.1 ถ้าผลสอบก่อนเรียนของนักเรียนทุกคน ได้คะแนนรวมเท่าไรก็ได้ (ยกเว้นได้ คะแนนเต็มทุกคน) แต่ผลสอบหลังเรียนของนักเรียนทุกคนทำถูกหมดทุกข้อ (ได้คะแนนเต็ม ทุกคน) ค่าของ E.I. จะเป็น 1.00 สรุปได้ว่า ถ้าหลังเรียนนักเรียนได้คะแนนเต็มทุกคน ค่า E.I. จะเป็น 1.00 เสมอไม่ว่าผลการสอบก่อนเรียนจะ ได้เท่าไรก็ตาม (ยกเว้นได้คะแนนเต็มทุกคน) หรือกล่าวได้ว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในเรื่องที่เรียน คิดเป็นร้อยละ 100 หรือบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน ตามที่ต้องการ

1.2 ถ้าผลสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียนค่า E.I. จะเป็นลบ ซึ่งต่ำกว่า -1.00 ก็ได้ ลักษณะเช่นนี้ถือว่า ระบบการเรียนการสอนหลังการใช้สื่อล้มเหลว และเหตุการณ์เช่นนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้น เพราะค่า E.I. ต่ำหรือเป็นลบ แสดงว่าคะแนนหลังสอบต่ำหรือน้อยกว่าคะแนนก่อนสอบ และก่อนจะหาค่า E.I. ต้องหาค่า E_1/E_2 มาก่อน ค่า E_2 คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งจะเป็นค่าเดียวกับคะแนนหลังเรียนของการหาค่า E.I. ดังนั้นหากคะแนนหลังสอบต่ำหรือมากกว่าคะแนนก่อนสอบ ค่า E_2 จะไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด

1.3 การแปลความหมายของค่า E.I. ไม่น่าจะแปลความหมายเฉพาะค่าที่คำนวณได้ว่า นักเรียนมีพัฒนาการขึ้นเท่าไรหรือคิดเป็นร้อยละเท่าไร แต่ควรจะดูข้อมูลเดิมประกอบด้วยว่า หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นเท่าไร ในบางครั้งคะแนนหลังสอนเพิ่มขึ้นน้อย เป็นเพราะว่า กลุ่มนั้นมีความรู้เดิมในเรื่องนั้นมากอยู่แล้ว ซึ่งไม่ใช่เรื่องเสียหายสรุปได้ว่าค่า E.I. ที่เกิดจากนักเรียนแต่ละกลุ่มไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันเพราะไม่ได้เริ่มจากฐานความรู้ที่เท่ากัน ค่า E.I. ของแต่ละกลุ่มก็ควรอธิบายพัฒนาการเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

2. การแปลผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของวิทยานิพนธ์ (Thesis) หรือการค้นคว้าอิสระ (Independent Study) มักจะใช้ข้อความไม่เหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ E.I. ผิดไปจากความเป็นจริง เช่น E.I. มีค่าเท่ากับ 0.6240 ก็มักจะกล่าวว่า “ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6240 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.40” ซึ่งในความเป็นจริงค่า E.I. เท่ากับ 0.6240 เพราะคิดเทียบจาก ค่า E.I. สูงสุดเป็น 1.00 ดังนั้น ถ้าคิดเทียบเป็นร้อยละ ก็คือคิดเทียบค่าสูงสุดเป็น 100 E.I. จะมีค่า 62.40 จึงควรใช้ข้อความว่า “ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6240 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6240 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.40” (ไม่ใช่แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.40)

3. ถ้าค่าของ E_1/E_2 ของแผนการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อหา E.I. ด้วยพบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งที่น่าพอใจ หากคำนวณค่าความคงทนด้วยโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Samples ก็ไม่ได้แปลว่าจะ ไม่น่ามีนัยสำคัญ (เพราะผู้วิจัยคาดหวังว่าหากสื่อหรือ แผนการเรียนมีคุณภาพ ผลการเรียนหลังสอนเมื่อผ่าน ไประยะหนึ่ง เช่น ผ่านไป 2 สัปดาห์ กับผลการเรียนหลังเรียนจบจะต้อง ไม่แตกต่างกัน)

สรุปได้ว่า ดัชนีประสิทธิผลเป็นการหาประสิทธิผลของสื่อหรือนวัตกรรมหลังเรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าหรือมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากการใช้สื่อมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการใช้สื่อ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หรือ E.I. สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาได้ทุกประเภท และทุกรูปแบบอย่าง

ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ กล่าวถึง ความหมายของความพึงพอใจ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

ความหมายของความพึงพอใจ

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตสถาน (2546 : 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า พึงพอใจ หมายถึง รัก ชอบใจ และพึงใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

สลใจ วิบูลกิจ (2549 : 42) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพของอารมณ์ บุคคล ที่มีต่อองค์ประกอบของงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลนั้นๆ

สุนันท์ สังข์อ่อง (2549 : 161) ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน

สมควร เจริญชนะ (2551 : 8) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นและจะทำให้เกิดความสุขความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือเป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับความสุขทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้น ได้อีกดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและความรู้สึกนี้จะส่งผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่นๆ

จากความหมายของความพึงพอใจข้างต้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความชอบ ความสนใจ อันเป็นผลเกิดจากการบรรลุหรือตอบสนองในความต้องการ ความคาดหวัง ความปรารถนา ความอยากของเด็กในการเรียน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 46 - 170) ได้ให้แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจไว้ดังนี้ แนวคิดทฤษฎีความต้องการ 5 ชั้น ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) มาสโลว์เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของมาสโลว์ โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น "สัตว์ที่มีความต้องการ" (Wanting Animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆอยู่เสมอ

มาสโลว์ กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นคิดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation)

มาสโลว์เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้น ไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs)
4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self Actualization Needs)

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มีการเรียงลำดับขั้นความต้องการที่อยู่ในขั้นต่ำสุด จะต้องได้รับความพึงพอใจเสียก่อนบุคคลจึงจะสามารถผ่านพ้นไปสู่ความต้องการที่อยู่ในขั้นสูงขึ้น ตามลำดับดังจะอธิบายโดยละเอียดดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจนการพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกายและของอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับ ในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็ จะไม่ได้รับการกระตุ้น ให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นอย่างไรก็ตาม ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับความพึงพอใจ บุคคลก็จะอยู่ภายใต้ความต้องการนั้นตลอดไป ซึ่งทำให้ความต้องการอื่นๆ ไม่ปรากฏหรือกลายเป็นความต้องการระดับรองลงไป เช่น คนที่อดอยากหิวโหยเป็นเวลานานจะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อโลกได้ บุคคลเช่นนี้จะหมกมุ่นอยู่กับการจัดหาบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้มีอาหารไว้รับประทาน มาสโลว์อธิบายต่อไปว่าบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกเป็นสุขอย่างเต็มที่เมื่อมีอาหารเพียงพอสำหรับเขาและจะไม่ต้องกังวลเรื่องอื่นใดอีก ชีวิตของเขาถือว่าได้ว่าเป็นเรื่องของ การรับประทาน สิ่งอื่นๆ นอกจากนี้จะไม่มี ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพ ความรักความรู้สึกต่อชุมชน การได้รับการยอมรับ และปรัชญาชีวิต บุคคลเช่นนี้มีชีวิตอยู่เพื่อที่จะรับประทานเพียงพอเช่นเดียวเท่านั้น ตัวอย่าง การขาดแคลนอาหารมีผลต่อพฤติกรรม ได้มีการทดลองและ การศึกษาชีวิตประวัตินี้เพื่อแสดงว่า ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นเรื่องสำคัญที่จะเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ และได้พบผลว่าเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงของพฤติกรรมซึ่งมีสาเหตุจากการขาดอาหาร หรือน้ำติดต่อกันเป็นเวลานาน ตัวอย่างคือ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ในค่ายนาซี ซึ่งเป็นที่กักขังเชลยเชลยเหล่านั้นจะละทิ้งมาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่างๆ ที่เขาเคยยึดถือภายใต้สภาพการณ์ปกติ เช่น ขโมยอาหารของคนอื่น หรือใช้วิธีการต่างๆ ที่จะ ได้รับอาหารเพิ่มขึ้น อีกตัวอย่างหนึ่งในปี

ค.ศ. 1970 เครื่องบินของสายการบิน Peruvian ตกลงที่ฝั่งอ่าวอเมริกาใต้ผู้ที่รอดตายรวมทั้งพระนิยาย Catholic อาศัยการมีชีวิตอยู่รอด โดยการกินซากศพของผู้ที่ตายจากเครื่องบินตก จากปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อนมนุษย์เกิดความหิวขึ้น จะมีอิทธิพลเหนือระดับศีลธรรมจรรยาจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่ามนุษย์มีความต้องการทางด้านร่างกายเหนือความต้องการอื่นๆ และแรงผลักดันของความต้อการนี้ได้เกิดขึ้นกับบุคคลก่อนความต้องการอื่นๆ

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วบุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (Safety or Security) มาสโลว์กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็กๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ตัวอย่าง ทารกจะรู้สึกกลัวเมื่อถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือเมื่อเขาได้ยินเสียงคังๆ หรือเห็นแสงสว่างมาก ๆ แต่ประสบการณ์และการเรียนรู้จะทำให้ความรู้สึกกลัวหมดไป ดังคำพูดที่ว่า “ฉันไม่กลัวเสียงฟ้าร้องและฟ้าแลบอีกต่อไปแล้ว เพราะฉันรู้ธรรมชาติในการเกิดของมัน” พลังความต้องการความปลอดภัยจะเห็น ได้ชัดเจนเช่นกันเมื่อเด็กเกิดความเจ็บป่วย ตัวอย่างเด็กที่ประสบอุบัติเหตุขาหักก็จะรู้สึกกลัวและอาจแสดงออกด้วยอาการผื่นร้ายและความต้องการที่จะได้รับความปกป้องคุ้มครองและการให้กำลังใจมาสโลว์ กล่าวเพิ่มเติมว่าพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกอย่างไม่กังวลและตามใจมากเกินไปจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าได้รับความพึงพอใจจากความต้องการความปลอดภัย การให้อนอนหรือให้กินไม่เป็นเวลาไม่เพียง แต่ทำให้เด็กสับสนเท่านั้นแต่ยังทำให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคงในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเขา สัมพันธภาพของพ่อแม่ที่ไม่ดีต่อกัน เช่น ทะเลาะกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน พ่อแม่แยกกันอยู่ หย่า คายจากไป สภาพการณ์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก ทำให้เด็กรู้ว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ไม่มั่นคง ไม่สามารถคาดการณ์ได้และนำไปสู่ความรู้สึกไม่ปลอดภัยความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว แม้ในบุคคลที่ทำงานในฐานะเป็นผู้คุ้มครอง เช่น ผู้รักษาเงิน นักบัญชี หรือทำงานเกี่ยวกับการประกันต่างๆ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาลคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยด้วยกันทั้งสิ้น ศาสนาและปรัชญาที่มนุษย์ยึดถือทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เพราะทำให้บุคคลได้จัดระบบของตัวเองให้มีเหตุผลและวิถีทางที่ทำให้บุคคลรู้สึก “ปลอดภัย” ความต้องการความปลอดภัยในเรื่องอื่นๆ จะเกี่ยวข้องกับการเผชิญกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สงคราม อาชญากรรม น้ำท่วม แผ่นดินไหว การจลาจล ความสับสนไม่เป็นระเบียบของสังคม และเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพเหล่านี้ มาสโลว์ได้ให้ความคิดต่อไปว่าอาการ โรคประสาทในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะ โรคประสาทชนิดย้ำคิด-ย้ำทำ (Obsessive - Compulsive Neurotic) เป็นลักษณะเด่นชัด

ของการค้นหาความรู้สึกปลอดภัยผู้ป่วยโรคประสาทจะแสดงพฤติกรรมว่าเขากำลังประสบเหตุการณ์ที่ร้ายกาจและกำลังมีอันตรายต่างๆ เขาจึงต้องการมีใครสักคนที่ปกป้องคุ้มครองเขา และเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งซึ่งเขาสามารถจะพึ่งพาอาศัยได้

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นความต้องการขั้นที่ 3 ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัย ได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครยอมรับ หรือถูกคัดออกจากสังคม ไม่มีเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจำนวนเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยาหรือลูกๆ ได้ลดน้อยลงไป นักเรียนที่เข้าโรงเรียนที่ห่างไกลบ้านจะเกิดความต้องการเป็นเจ้าของอย่างยิ่ง และจะแสวงหาอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self Esteem Needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็น ไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจแล้ว พลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือมนุษย์ต้องการที่จะ ได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นความต้องการนับถือตนเอง (Self Respect) ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others)

4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (Self Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ ในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง

4.2 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ยอมรับชมเชย มีความต้องการที่จะ ได้รับความยกย่องชมเชย ในสิ่งที่เขากระทำซึ่งทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าว่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการ ได้รับความนับถือยกย่อง ก็เป็นเช่นเดียวกับธรรมชาติของลำดับขั้นในเรื่อง ความต้องการด้านแรงจูงใจตามทัศนะของมาสโลว์ในเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตนั้นคือ บุคคล จะแสวงหาความต้องการ ได้รับการยกย่องก็เมื่อภายหลังจาก ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจของเขาแล้ว และมาสโลว์ก็กล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่

บุคคลจะย้อนกลับจากระดับขั้นความต้องการในขั้นที่ 4 กลับไปสู่ระดับขั้นที่ 3 อีกถ้าความต้องการระดับขั้นที่ 3 ซึ่งบุคคลได้รับไว้แล้วนั้นถูกระทบกระเทือนหรือสูญสลายไปทันทีทันใดดังตัวอย่างที่มาสโลว์นำมาอ้างคือหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งเธอคิดว่า การตอบสนองความต้องการความรักของเธอได้ดำเนินไปด้วยดี แล้วเธอจึงทุ่มเทและเอาใจใส่ในธุรกิจของเธอ และได้ประสบความสำเร็จเป็นนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงและอย่างไม่คาดฝันสามีได้ผลจากเธอไป ในเหตุการณ์เช่นนี้ ปรากฏว่าเธอวางมือจากธุรกิจต่างๆ ในการที่จะส่งเสริมให้เธอได้รับความยกย่องนับถือ และหันมาให้ความพยายามที่จะเรียกร้องสามีให้กลับคืนมา ซึ่งการกระทำเช่นนี้ของเธอเป็นตัวอย่างของความต้องการความรักซึ่งครั้งหนึ่งเธอได้รับแล้ว และถ้าเธอได้รับความพึงพอใจในความรักโดยสามีหวนกลับคืนมาเธอก็จะกลับไปเกี่ยวข้องกับโลกธุรกิจอีกครั้งหนึ่ง

ความพึงพอใจของความต้องการได้รับการยกย่องโดยทั่วไป เป็นความรู้สึกและทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า การมีพลังกำลัง การมีความสามารถ และความรู้สึกว่ามีชีวิตอยู่อย่างมีประโยชน์และเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อโลก ในทางตรงกันข้าม การขาดความรู้สึกต่างๆ ดังกล่าวนี้ย่อมนำไปสู่ความรู้สึกและทัศนคติของปมด้อยและความรู้สึกไม่พอใจเพียง เกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการรับรู้ตนเองในทางนิเสธ (Negative) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกขลาดกลัวและรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์และสิ้นหวังในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชีวิต และประเมินตนเองต่ำกว่าชีวิตความเป็นอยู่กับการได้รับการยกย่อง และยอมรับจากผู้อื่นอย่างจริงใจมากกว่าการมีชื่อเสียงจากสถานภาพหรือการได้รับการประจบประแจง การได้รับความนับถือยกย่องเป็นผลมาจากความเพียรพยายามของบุคคล และความต้องการนี้อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นต้องการคำชมเชยจากผู้อื่นมากกว่า การยอมรับความจริงและเป็นที่ยอมรับกันว่าการได้รับความนับถือยกย่อง มีพื้นฐานจากการกระทำของบุคคลมากกว่าการควบคุมจากภายนอก

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self Actualization Needs) ถึงลำดับขั้นสุดท้าย ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อนๆ ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้นมาสโลว์อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ทำทลายความสามารถและศักยภาพของเขาและมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ เช่น “นักดนตรีก็ต้องใช้ความสามารถทางด้านดนตรี

คิดป็นก็จะต้องวาดรูป ก็จะต้องเขียน โคลงกลอน ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ก็
เชื่อได้ว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนที่รู้จักตนเองอย่างแท้จริง”

ประการสุดท้ายมาสโลว์ได้สรุปว่าการไม่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเกิดจาก
ความพยายามที่ไม่ถูกต้องของการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัย เช่น การที่บุคคลสร้างความรู้สึกรู้สึกให้
ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจตน โดยพยายามหลีกเลี่ยงหรือขจัดข้อผิดพลาดต่างๆ ของตน บุคคลเช่นนี้จึงมี
แนวโน้มที่จะพิกัดความมั่นคงปลอดภัยของตน โดยแสดงพฤติกรรมในอดีตที่เคยประสบผลสำเร็จ
แสวงหาความอบอุ่น และสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ย่อมขัดขวางวิถีทางที่จะ
เข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 161) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความพึงพอใจใน
งานของ โคร์แมน (Korman) ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ทฤษฎีการสนองความต้องการ กลุ่มนี้ถือว่าความพึงพอใจ ในงานเกิดจากความ
ต้องการส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อผลที่ได้รับจากงาน กับการประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
ส่วนบุคคล

2. ทฤษฎีการอ้างอิงกลุ่ม ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ
คุณลักษณะของงานตามความปรารถนา ของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกให้กลุ่มเป็นแนวทางในการประเมินผล
การทำงาน

จากที่กล่าวมาสามารถ สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจเป็นการตรวจสอบทัศนคติของ
บุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือวัดได้หลายแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์
การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ศึกษางานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศไว้
ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

มีงานวิจัยในประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

รจนา จันทรัตน์ (2551 : 63 - 64) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการของ
นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้การจัดประสบการณ์ตามแนวคิพหุปัญญา โดยมีความมุ่งหมาย
เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
เพื่อศึกษาค้นคว้าประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญาที่มีต่อพัฒนาการด้านร่างกาย
ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 และเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้าน

ร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญา ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญา ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.04/81.85 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้แผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญาชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้เท่ากับ 0.5852 ซึ่งหมายความว่า แผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญา ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าด้านพัฒนาการ ร้อยละ 58.52 และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนรู้จากแผนการจัดประสบการณ์พหุปัญญา มีพัฒนาการ โดยรวมและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 โดยสรุป การจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาเป็นเทคนิคการจัดประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และมีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ได้เป็นอย่างดี

ครองใจ ขวัญเกษม (2552 : 84 - 85) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความสามารถทางพหุปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ACACA ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดประสบการณ์โดยการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ACACA ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.16/85.03 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7355 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 73.55 ความสามารถทางพหุปัญญาของนักเรียนที่เรียนรู้ตามรูปแบบ ACACA สูงขึ้น และเมื่อนำมาจัดลำดับ โดยเรียงจากผลคะแนนความสามารถแต่ละด้านพบว่า ความสามารถด้านดนตรีและจังหวะ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 89.07 ความสามารถทางด้านการเข้าใจตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 87.81 ความสามารถทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 87.28 ความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 87.06 ความสามารถด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 84.09 ความสามารถด้านภาษา มีคะแนนเฉลี่ยกับ 83.21 ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 82.76 และความสามารถทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 79.87 ซึ่งความสามารถด้านดนตรีและจังหวะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน และความสามารถทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน

บุญมา เชื้อกุล (2552 : 76 - 78) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาและเปรียบเทียบความสามารถทางพหุปัญญา ด้านภาษา ด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านเข้าใจตนเอง ด้านเข้าใจผู้อื่น ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นอนุบาล

ปีที่ 2/2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญา มีความสามารถทางด้านภาษา ด้าน ตรรกะ/คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านเข้าใจตนเอง ด้านเข้าใจผู้อื่น ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รินนา ราชชารี (2552 : 99) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 นักเรียนมีทักษะการคิด วิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความสนใจในชุดกิจกรรมที่ได้เรียน อยากรู้และสนุกสนานกับ การจัดกิจกรรม ให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นในการเรียนดีมาก

เครือพันธ์ อุปโคตร (2553 : 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความพร้อม ด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดกิจกรรมโดย ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดประสบการณ์ปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดประสบการณ์ปกติมี ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ห้องที่จัดประสบการณ์โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา มี ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาสูงกว่าห้องนักเรียนจัดประสบการณ์ปกติอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสรุปการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาทำให้นักเรียนมีความพร้อม ด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเป็นการจัดประสบการณ์ที่มีประ โยชน์ต่อนักเรียนจึงควรส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครูผู้สอนระดับปฐมวัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำวิธีการนี้ไปใช้ในการเรียนสอนต่อไป

ทิพพาพร สุวรรณไตรย์ (2553 : 161) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริม ประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน และ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมส่งเสริม ประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน และ การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ความ พร้อมด้านการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาล ปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการเห็นคุณค่าในตนเองของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษา

แบบธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน และการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

มีงานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

แมคเสน (Madsen. 1996 : 120 - 121) ได้ศึกษาการทดสอบทฤษฎีพหุปัญญาในเด็กเล็ก
อายุ 2 ปีและ 4 ปี ศึกษาเปรียบเทียบใน 10 ศูนย์ดูแลเด็กเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเด็ก 12 คนเพื่อ
ศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาทำกิจกรรมของเด็ก โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร
วิธีโอเทปการสังเกตและการสัมภาษณ์บุคคลตั้งแต่เวลา 07.15 – 09.00 น. ทุกวันเพื่อดูว่าทฤษฎี
พหุปัญญาจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กเล็กและจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
การเรียนรู้ได้อย่างไรผลการศึกษาพบว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดยแต่ละคนจะมี
ความสามารถอย่างน้อย 3 ลักษณะขึ้นไป

โทธ (Toth. 2003 : 3846 – A) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูและการนำการสอนที่เน้น
พหุปัญญาเป็นศูนย์กลางไปใช้ใน โรงเรียนระดับประถมศึกษาหนึ่งแห่งในรัฐคอนเนตทิคัต โดย
ตรวจสอบใน 5 ด้านคือ (1) ครูใน โรงเรียนที่ศึกษามีการให้นำนิยามการสอนที่ใช้พหุปัญญาเป็น
ศูนย์กลางอย่างไร (2) ที่ครูคิดว่าทฤษฎีปัญญาของ Howard Gardner เป็นประโยชน์ในชั้นเรียน
ของตนมากน้อยเพียงใด (3) ครูเหล่านี้เอาวิธีการสอนที่เน้นพหุปัญญาเป็นศูนย์กลางไปใช้ใน
ชั้นเรียนของตนมากน้อยเพียงใด (4) ครูเหล่านี้ต้องการนำการสอนแบบนี้ไปใช้ในชั้นเรียนของตน
ในอนาคตหรือไม่ (5) การรับรู้ของครูเกี่ยวกับทรัพยากรสนับสนุนที่จำเป็นไปใช้และปรับปรุง
การสอนที่เน้นพหุปัญญาเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานของตนวิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ครู
และแบบสำรวจครูผลการศึกษาพบว่าครูให้นำนิยามการสอนที่เน้นพหุปัญญาเป็นศูนย์กลางคล้อยกับ
คำนิยามของ Howard Gardner การใช้กลยุทธ์การสอนที่เน้นพหุปัญญาเป็นศูนย์กลางเป็นประโยชน์
ต่อการสอนของตนครูมีความหลากหลายในการนำการสอนที่เน้นพหุปัญญาเป็นศูนย์กลางไปใช้แต่
ส่วนมากเน้นปัญญาทางภาษาและปัญญาทางตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์

ชอร์ค (Shalk. 2002 : 3680 – A) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพหุปัญญาและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัด โดยโปรแกรม Delaware Student Testing Program (DSTP) โดยวัด
จากคะแนนการอ่านการเขียนและคณิตศาสตร์จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อสำรวจว่าทฤษฎีพหุปัญญา
ของการ์เดเนอร์มีบทบาทต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหรือไม่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 132 คนได้ผ่านการประเมิน 2 ชนิด คือ การประเมินด้าน
พหุปัญญาเรียกว่า Multiple Intelligence Development Assessment Survey (MIDAS) และ

แบบประเมินด้านการอ่านการเขียนและคณิตศาสตร์ประจำปี 2000 พบว่าคะแนนการอ่านสัมพันธ์กับด้านภาษาและด้านมนุษยสัมพันธ์คะแนนคณิตศาสตร์สัมพันธ์กับด้านตรรกะคณิตศาสตร์ด้านภาษาและด้านมนุษยสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามร้อยละของความแปรปรวนที่อธิบายได้อยู่ในระดับต่ำมากแสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างพหุปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบมีน้อยมากโดยสรุปประโยชน์ของลักษณะของพหุปัญญาตามตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบมาตรฐานทั้ง 2 ฉบับมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

แมดดอกซ์ (Maddox, 2003 : 112 – A) ได้ศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อฝึกรวมครูกลุ่มหนึ่งซึ่งได้รับเลือกมาจากกลุ่มโรงเรียนรวมนอร์วอล์กล้อมีราคาด้านกลยุทธ์การสอนที่หลากหลายบทเรียนต้นแบบสำหรับครูเพื่อนไปใช้ในชั้นเรียนและเพื่อกำหนดว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านกลยุทธ์ในชั้นเรียนของคนหลังการฝึกรวมแล้วหรือไม่การศึกษาได้ทำไปพร้อมกับการฝึกรวมครูในด้านกลยุทธ์การสอนโดยไม่คำนึงถึงวิธีการเรียนที่หลากหลายครูที่เข้ารับการฝึกรวมหลายคนมีประสบการณ์มาน้อยหรือไม่เคยมีเลยครูจำนวน 15 คนในจำนวน 25 คนไม่เคยทำการสอนมาก่อนแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะระยะแรกประเมินวิธีการสอนของครูก่อนเริ่มการฝึกรวมระยะที่ 2 ครูเข้ารับการฝึกรวมระยะที่ 2 ครูเข้ารับการฝึกรวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมงเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญาและโครงการเรียนรู้แบบให้ความร่วมมือกันครูทำการทดสอบและประเมินซ้ำในเนื้อหาที่ฝึกรวมในระยะเวลาที่ 2 ว่ามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนหลังได้รับการฝึกรวมแล้วในระหว่างการฝึกรวมครูทำงานร่วมกันและได้ประสบการณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการสอนด้วยตนเองและได้แบ่งปันวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดแก่กันและกัน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าในขณะที่การฝึกรวมกำลังดำเนินไปครูเกิดความรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับพหุปัญญาที่มีความคิดเห็นว่าการศึกษารวมกัน สนุกสนาน โครงสร้าง คาถาแกน (Kagan) ที่ใช้ฝึกรวมช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทางวิชาการได้ซึ่งสนับสนุนปฏิสัมพันธ์ทางบวกทำให้การเรียนรู้ทำได้ง่ายขึ้นการฝึกรวมช่วยปรับปรุงกลยุทธ์และวิธีสอนของครูได้มากที่สุดเฉพาะที่ได้ประเมิน

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้ เด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนั้นยังพบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมและแผนการจัดประสบการณ์ประกอบชุดกิจกรรมดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาให้เด็กมีความสามารถที่หลากหลายตามศักยภาพ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพหุปัญญาของการ์คเนอร์และเด็กยังมีความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป